

Aut viam inveniam, aut faciam

Χρήστος Αθ. Ζηκούλης

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

...για 20!

(για τη Γ' Λυκείου)

Ό,τι χρειάζεται ένας μαθητής της Γ' Λυκείου για να αριστεύσει στις πανελλήνιες εξετάσεις!

- Κείμενο και μετάφραση
- Λεπτομερής γραμματική & συντακτική ανάλυση των 35 κειμένων
- Πολυεπίπεδες ασκήσεις γραμματικής & συντακτικού προσαρμοσμένες στο νέο εξεταστικό σύστημα
- Πίνακες κλίσης ουσιαστικών, επιθέτων & αντωνυμιών
- Πίνακες σχηματισμού παραθετικών επιθέτων & επιρρημάτων
- Πίνακες κλίσης αποθετικών & ημιαποθετικών ρημάτων
- Πίνακες κλίσης όλων των ανωμάτων ρημάτων των κειμένων
- Αναλυτική παρουσίαση όλων των συντακτικών φαινομένων των κειμένων με παραδείγματα

Συγγραφέας: Χρήστος Ζηκούλης

www.zikoulisbooks.com

e-mail: c.zikoulis@gmail.com

Τίτλος: Λατινικά ...για 20! (για τη Γ' Λυκείου)

ISBN: 978-618-5379-68-1

Επιμέλεια κειμένου: Αθανάσιος Ζηκούλης

Μακέτα εξωφύλλου, ψηφιακή σύνθεση: Φωτεινή Ζηκούλη

Εκδότης: Χρήστος Αθ. Ζηκούλης

Πρώτη Έκδοση: 2021

Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση: 2022

Copyright: Επιτρέπεται αντιγραφή κειμένου του έργου για μη εμπορικούς σκοπούς κατόπιν έγγραφης άδειας του συγγραφέα με αναφορά των πηγών.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ (για ιδιώτες & βιβλιοπωλεία):

www.bookstation.gr

Πανωνίας 20, Γλυφάδα, 16561, τηλ. 210-9604284,
e-mail: info@bookstation.gr

Στους μαθητές μου

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΟΡΦΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
16ο Μάθημα: Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΑ ΣΤΗ ΓΑΛΑΤΙΑ.....	22
17ο Μάθημα: ΦΟΒΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ	31
18ο Μάθημα: Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ	39
19ο Μάθημα: Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑ.....	49
20ό Μάθημα: ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΟΥΡΤΙΝΕΣ Ή ΠΩΣ Ο ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΕΓΙΝΕ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
21ο Μάθημα: ΠΩΣ ΠΗΡΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΤΟ PISAURUM	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
22ο Μάθημα: ΠΡΟΤΡΟΠΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
23ο Μάθημα: ΕΝΑΣ ΥΠΕΡΟΧΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
24ο Μάθημα: ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΕΝΟΣ ΨΕΥΤΗ.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
25ο Μάθημα: ΠΩΣ ΕΝΑ ΣΥΚΟ ΣΤΑΘΗΚΕ ΑΦΟΡΜΗ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΑΦΕΙ Η ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
26ο Μάθημα: Ο ΠΛΙΝΙΟΣ ΑΝΑΓΓΕΛΛΕΙ ΕΝΑ ΘΛΙΒΕΡΟ ΓΕΓΟΝΟΣ.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
27ο Μάθημα: ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΩΡΙΜΑΖΕΙ ΟΠΩΣ ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ..	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
28ο Μάθημα: ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΕΝΟΣ ΔΡΑΠΕΤΗ ΔΟΥΛΟΥΣ	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
29ο Μάθημα: Ο ΟΚΤΑΒΙΑΝΟΣ, Ο ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ.	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

30ο Μάθημα: Ο ΛΙΚΙΝΙΟΣ ΜΟΥΡΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΗΘΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

31ο Μάθημα: Η ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΤΑ ΔΕΝ ΒΓΑΙΝΕΙ ΠΑΝΤΑ ΣΕ ΚΑΛΟ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

32ο Μάθημα: ΕΝΑΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

33ο Μάθημα: ΚΑΙΡΟΣ ΓΙΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

34ο Μάθημα: Ο ΣΚΙΠΙΩΝΑΣ Ο ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΗΣΤΑΡΧΟΙ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

35ο Μάθημα: Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΑ ΔΕΙΝΑ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

36ο Μάθημα: ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑΣ..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

37ο Μάθημα: Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΩΝ ΕΜΦΥΛΙΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

38ο Μάθημα: Η ΜΟΙΡΑ ΤΗΣ ΚΑΙΚΙΛΙΑΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

39ο Μάθημα: ΕΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΙΔΑΝΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

40ο Μάθημα: ΑΚΛΟΝΗΤΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΙΣ ΑΠΕΙΛΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΤΑΤΟΡΑ..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

41ο Μάθημα: ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΝΑ ΣΕ ΚΑΤΑΛΛΑΒΑΙΝΟΥΝ ΟΧΙ ΓΙΑ ΝΑ ΜΙΛΑΣ
..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

42ο Μάθημα: Ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑΣ**Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

43ο Μάθημα: Η ΟΡΓΗ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

44ο Μάθημα: Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΥΡΑΝΝΩΝ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

45ο Μάθημα: ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΠΤΕΡΩΝΕΙ ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΩΝ..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

46ο Μάθημα: ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΜΠΑΙΝΕΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΤΟΜΙΚΟ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

47ο Μάθημα: Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΑΡΕΣΚΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΑΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

48ο Μάθημα: ΤΟ ΕΛΑΦΙ ΤΟΥ ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

49ο Μάθημα: Η ΠΟΡΚΙΑ ΚΑΙ Ο ΒΡΟΥΤΟΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

50ό Μάθημα: Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΠΛΗΣΤΙΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

Α΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

Β΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

Γ΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

Δ΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

Ε΄ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΕΠΙΘΕΤΑ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΩΝ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΜΕΤΟΧΕΣ..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΚΤΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΟΡΙΣΤΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
ΑΝΤΩΝΥΜΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
ΟΙ 4 ΣΥΖΥΓΙΕΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
ΑΠΟΘΕΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
ΗΜΙΑΠΟΘΕΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα ΕΟ Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα SUM Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα POSSUM..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα FERRO Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα FEROR Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα CAPIO Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα CAPIOR..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα VOLO..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα NOLO..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα MALO Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα FIO..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα ORIOR Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα MEMINI..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα COEPI Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα NEQUEO..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα INQUAM..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Το ρήμα ΑΙΟ Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΖΥΓΙΑ..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΖΥΓΙΑ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΑ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΚΤΗΣΗ ΜΕ ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΑ - ΚΤΗΣΗ ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΑ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΠΡΟΤΑΣΗ .**Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΠΑΘΗΤΙΚΗ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΔΕΒΕΟ + ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

Η ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

Β΄ ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΣΥΜΠΤΥΞΗ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΣΕ ΜΕΤΟΧΗ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΣΥΜΠΤΥΞΗ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΟΧΗ
..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΠΡΟΤΑΣΗ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΠΟΥ - ΧΡΟΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΓΕΡΟΥΝΔΙΟ - ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟ - ΣΟΥΠΙΝΟ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΣΟΥΠΙΝΟΥ & ΓΕΡΟΥΝΔΙΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΕΥΘΕΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΗ ΕΛΞΗ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΚΟΠΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΕΥΘΥΣ & ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

1ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ (ΚΕΙΜΕΝΑ XVI- XX) **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

2ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ (ΚΕΙΜΕΝΑ XXI-XXV) **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

3ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ (ΚΕΙΜΕΝΑ XXVI-XXX) **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

4ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ (ΚΕΙΜΕΝΑ XXXI-XXXV) ... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

5ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ (ΚΕΙΜΕΝΑ XXXVI-XL) **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

6ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ (ΚΕΙΜΕΝΑ XLI - XLV) **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

7ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ (ΚΕΙΜΕΝΑ XLVI-L) **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2022 **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 16ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 17ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 18ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 19ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 20ού ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 21ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 22ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 23ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 24ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 25ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 26ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 27ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 28ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 29ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 30ού ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 31ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 32ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 33ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 34ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 35ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 36ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 37ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 38ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 39ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 40ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 41ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 42ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 43ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 44ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 45ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 46ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 47ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 48ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 49ου ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ 50ού ΚΕΙΜΕΝΟΥ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

1ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

2ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

3ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

4ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

5ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

6ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

7ο ΤΡΙΩΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2022 **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΜΟΡΦΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Δίνεται στους μαθητές/-τριες διδαγμένο κείμενο 14-16 στίχων από ένα ή περισσότερα κείμενα και ζητείται από αυτούς/-ές:

- α) να μεταφράσουν από αυτό στη Νέα Ελληνική 10-12 στίχους (20 μονάδες)
- β) να απαντήσουν στις εξής παρατηρήσεις (σύνολο 80 μονάδες):
- μία (1) παρατήρηση ανοικτού ή κλειστού τύπου από την Εισαγωγή του σχολικού βιβλίου της Β' Λυκείου (10 μονάδες).
 - μία (1) παρατήρηση ετυμολογική: συσχέτιση λέξεων της Λατινικής με λέξεις που χρησιμοποιούνται στη Νέα Ελληνική (10 μονάδες).
 - δύο (2) παρατηρήσεις Γραμματικής (30 μονάδες).
 - δύο (2) παρατηρήσεις Συντακτικού (30 μονάδες).

Η Λατινική γλώσσα

1. Σε ποια γλωσσική οικογένεια ανήκει η Λατινική;

Η διάλεκτος αυτή, όπως και άλλες διάλεκτοι της αρχαίας Ιταλίας (π.χ. η Φαλισκική, και η Οσκο-ουμβρική), ανήκει στην ινδοευρωπαϊκή γλωσσική οικογένεια.

2. Ποιες διαλέκτους της αρχαίας Ιταλίας γνωρίζετε;

Την Φαλισκική και την Οσκο-ουμβρική.

3. Πότε η λατινική υπερίσχυσε των άλλων διαλέκτων;

Η λατινική υπερίσχυσε των άλλων διαλέκτων με την επέκταση των Ρωμαίων σ' όλη την ιταλική χερσόνησο. Οι Ρωμαίοι, ενώ για όλες τις περιπτώσεις χρησιμοποιούσαν το εθνικό επίθετο «Ρωμαίος», για τη γλώσσα τους διατήρησαν το επίθετο «λατινική».

4. Πού οφείλονται οι ομοιότητες της Λατινικής με την Ελληνική;

Οι ομοιότητες της Λατινικής με την Ελληνική οφείλονται: 1. στην κοινή καταγωγή από την Ινδοευρωπαϊκή (π.χ. *duo-δύο, fero-φέρω, pater-πατήρ*), 2. στα πολιτιστικά και γλωσσικά δάνεια του ελληνικού αποικισμού στην κεντρική και κάτω Ιταλία, από τη Νεάπολη και την Κύμη μέχρι τη Σικελία, 3. στην κατάκτηση της ελληνικής Ανατολής από τους Ρωμαίους.

5. Τι γνωρίζετε για την καταγωγή του λατινικού αλφαβήτου;

Το πρώτο μεγάλο δάνειο των Ρωμαίων από τους Έλληνες ήταν το αλφάβητό τους: από την αποικία της Κύμης υιοθέτησαν τον 8ο / 7ο αι. π.Χ. μια παραλλαγή ελληνικού δυτικού αλφαβήτου. Συνεπώς το «λατινικό» αλφάβητο, που σήμερα έχει γίνει παγκόσμιο κτήμα, είναι στην πραγματικότητα ελληνικό.

6. Τι γνωρίζετε για την αρχέγονη Λατινική γλώσσα; Από πότε η Λατινική καλλιεργήθηκε συστηματικά και άρχισε να δίδει αξιόλογη λογοτεχνική παραγωγή;

Η αρχέγονη λατινική γλώσσα ήταν λιτή και αγροτική, ακριβώς όπως και ο λαός που τη χρησιμοποιούσε. Για τη χρονική περίοδο μέχρι τον 3ο αι. π.Χ. διαθέτουμε ελάχιστα γραπτά μνημεία χωρίς λογοτεχνική αξία. Η συστηματική καλλιέργεια της Λατινικής και η παραγωγή αξιόλογων κειμένων έγινε μετά την ιστορική «συνάντηση» των Ρωμαίων με τους Έλληνες που πραγματοποιήθηκε το 240 π.Χ.

Η γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

7. Τι γνωρίζετε για τη γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Η ρωμαϊκή λογοτεχνία δεν είναι αυτοφυής, όπως η αρχαία ελληνική λογοτεχνία. Είναι μια λογοτεχνία «παράγωγη» - η πρώτη στην Ευρώπη: γεννήθηκε υπό την επίδραση της ελληνικής γραμματείας. Το 248 π.Χ. θεωρείται η «γενέθλιος» χρονολογία της.

8. Ποιος ο ρόλος της ελληνικής γραμματείας στη γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Στις ρίζες της ρωμαϊκής γραμματείας βρίσκεται ο πατέρας της ελληνικής λογοτεχνίας, ο Όμηρος, και ένα κορυφαίο ελληνικό είδος, το δράμα. Αυτές οι αρχέγονες συνθήκες γένεσης της ρωμαϊκής λογοτεχνίας θα αφήσουν ανεξάλειπτη τη σφραγίδα τους: η μετέπειτα συγγραφική παραγωγή των Ρωμαίων θα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις ελληνικές πηγές.

9. Τι γνωρίζετε για τον Λίβιο Ανδρόνικο και τη συμβολή του στη γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Ο Λίβιος Ανδρόνικος, ένας έλληνας αιχμάλωτος πολέμου από τον Τάραντα, οργανώνει το 248 π.Χ. στη Ρώμη παραστάσεις θεάτρου με ελληνικά έργα διασκευασμένα στα Λατινικά. Ο ίδιος μεταφράζει και την *Οδύσσεια* του Ομήρου χρησιμοποιώντας ένα εντόπιο μέτρο, τον «σατούρνιο» στίχο.

Εποχές της Ρωμαϊκής λογοτεχνίας

10. Ποια είδους αξιολόγηση επικρατούσε παλαιότερα ως προς την οριοθέτηση των εποχών και περιόδων της ρωμαϊκής λογοτεχνίας και πώς κρίνεται αυτή σήμερα;

Στην οριοθέτηση των εποχών και περιόδων της ρωμαϊκής λογοτεχνίας επικρατούσε παλαιότερα μια «αριστοκρατική» αξιολόγηση: η λογοτεχνία διαιρούταν σε «χρυσό αιώνα», «αργυρό αιώνα» κ.ο.κ. Η αντίληψη αυτή θεωρείται σήμερα αντιεπιστημονική, γιατί βέβαια σε κάθε εποχή εμφανίζονται ταυτόχρονα μεγάλα ταλέντα και ήσσονες λογοτέχνες.

11. Σε ποιες περιόδους διακρίνεται η ρωμαϊκή λογοτεχνία σύμφωνα με την περιγραφική διαίρεση;

α) προκλασική ή αρχαϊκή εποχή (περ. ως το 100 π.Χ.)

β) κλασική εποχή (περ. ως τον θάνατο του Αυγούστου, το 14 μ.Χ.)

γ) μετακλασική εποχή (ως τα μέσα του 3ου αι. μ.Χ.)

δ) Ύστερη Αρχαιότητα.

12. Σε ποιες περιόδους διακρίνεται η ρωμαϊκή λογοτεχνία σύμφωνα με ιστορικά κριτήρια;
- α) δημοκρατική (ως το 31 π.Χ., τη ναυμαχία του Ακτίου),
 - β) αυγούστεια (ως το 14 μ.Χ.)
 - γ) (πρώιμη, μέση, ύστερη) αυτοκρατορική εποχή.
13. Πότε τοποθετείται το τέλος της αρχαίας ρωμαϊκής λογοτεχνίας ;
Σε κάθε περίπτωση το τέλος της αρχαίας ρωμαϊκής λογοτεχνίας τοποθετείται στον 6ο αι. μ.Χ., οπότε αρχίζει ο λατινικός Μεσαίωνας.

Γενικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

14. Να αναφέρετε συνοπτικά τα βασικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας.
- α) η στενή συνάφεια της με την ελληνική γλώσσα και γραμματεία.
 - β) η δημιουργική πρόσληψη (imitatio) και ο ανταγωνισμός (aemulatio) που συνδέει τον ρωμαίο λογοτέχνη με το ελληνικό πρότυπο.
 - γ) η ανάμειξη χρονικά διαφορετικών προτύπων.
 - δ) η ιδιόρρυθμη εξέλιξη των λογοτεχνικών ειδών.
 - ε) η αλλοίωση ή η μεταμόρφωση των ελληνικών ειδών ή η παραγωγή νέων ειδών.
- στ) η προοδευτική εξειδίκευση του ρωμαίου λογοτέχνη σε στενότερο ειδολογικό εύρος.
- ζ) έκφραση του ιδιαίτερου ιδεολογικού πλούτου της ρωμαϊκής λογοτεχνίας.
15. Με ποιο τρόπο επαληθεύεται η στενή συνάφεια της ρωμαϊκής λογοτεχνίας με την ελληνική γλώσσα και γραμματεία;
Η διαπίστωση ότι «η Ελλάδα, ενώ κατακτήθηκε, κατέκτησε τον άγριο νικητή και εισήγαγε τις τέχνες στο αγροτικό Λάτιο» (Οράτιος) επαληθεύεται πλήρως στον χώρο της λογοτεχνίας. Το ιδανικό της κατοχής των δύο γλωσσών και λογοτεχνιών (δηλ. της ελληνικής και της λατινικής: *utriusque linguae peritia*) ενσαρκώνεται σ' όλους τους ρωμαίους λογίους και λογοτέχνες, από τον Ναίβιο και τον Πλαύτο μέχρι τον Κλαυδιανό και τον Βοήθιο. Πλήθος ελληνικές λέξεις, και μαζί μ' αυτές και τα αντίστοιχα πολιτισμικά

φορτία, μεταφέρονται και πολιτογραφούνται στο ρωμαϊκό λεξιλόγιο – και συχνά έτσι επιβιώνουν μέχρι σήμερα στις ρωμανικές γλώσσες. Τα ελληνικά πρότυπα γονιμοποιούν τα ρωμαϊκά ταλέντα: δίχως την αττική κωμωδία δε θα υπήρχε Πλάυτος ούτε ο Βεργίλιος χωρίς τον Όμηρο ούτε ο Οράτιος χωρίς τους αρχαϊκούς λυρικούς ή ο Σενέκας χωρίς την αττική τραγωδία.

16. Ποια είναι η σχέση του ρωμαίου λογοτέχνη με το ελληνικό πρότυπο;

Η σχέση του ρωμαίου λογοτέχνη με το ελληνικό πρότυπο είναι η δημιουργική **πρόσληψη** («imitatio») και ο **ανταγωνισμός** («aemulatio») που οδηγούν στην παραγωγή λόγιας και υψηλής λογοτεχνίας με προσωπικά χαρακτηριστικά. Πρόκειται επομένως για ένα δημιουργικό διάλογο της επιγονικής με την προγονική γραμματεία. Στους μετακλασικούς χρόνους, δίπλα στα μεγάλα ελληνικά πρότυπα, τοποθετούνται και ρωμαϊκά: οι μεγάλοι λογοτέχνες της κλασικής Ρώμης, π.χ. ο Κικέρων και ο Βεργίλιος.

17. Για ποιο λόγο παρατηρείται ανάμειξη διαφορετικών χρονικά προτύπων στη ρωμαϊκή λογοτεχνία;

Επειδή η μεγάλη ανάπτυξη της ρωμαϊκής γραμματείας αρχίζει στα ελληνιστικά χρόνια, οι Ρωμαίοι απομιμούνται ταυτόχρονα ελληνιστικά, κλασικά και αρχαϊκά ελληνικά πρότυπα.

18. Να αναφέρετε μερικά παραδείγματα που αποδεικνύουν την ιδιόρρυθμη εξέλιξη των λογοτεχνικών ειδών, την αλλοίωση ή μεταμόρφωσή τους από τους Ρωμαίους.

Ως προς την ιδιόρρυθμη εξέλιξη παράδειγμα αποτελεί η κωμωδία - ο τελευταίος ώριμος καρπός των Ελλήνων - που γίνεται το πρώτο είδος που ωριμάζει στη Ρώμη, ενώ το έπος - ο πρώτος ώριμος καρπός των Ελλήνων - ωριμάζει τελευταίο. Παράδειγμα αλλοίωσης ή μεταμόρφωσης είναι η ρωμαϊκή ελεγεία που απέχει πάρα πολύ από την ελληνική ελεγεία, ενώ η σάτιρα είναι ένα σχεδόν νέο, καθαρά ρωμαϊκό, είδος.

19. Ποιες βασικές ιδέες που αποτελούν τον ιδεολογικό πλούτο της ρωμαϊκής κοινωνίας εκφράζονται στη ρωμαϊκή λογοτεχνία;

Εκτός από την αισθητική της αρτιότητα η ώριμη ρωμαϊκή λογοτεχνία εμπεριέχει και εκφράζει τον **ιδιάζοντα ιδεολογικό πλούτο** της ρωμαϊκής κοινωνίας: η προβολή των πάτριων ηθών («mors maiorum») και υποδειγμάτων («exempla»), η ρωμαϊκή πολιτεία («respublica»), θρησκεία («religio») και οικογένεια («familia»), αρετές όπως η ανδρεία («virtus»), η πίστη («fides»), η επιείκεια («clementia»), η σοφία («sapientia»), η σοβαρότητα

(«gravitas»), το κύρος («auctoritas» - «dignitas») κ.ά. αποτυπώνονται και προβάλλονται σε όλα τα λογοτεχνικά είδη και σ' όλες τις εποχές.

20. Ποια είναι τα φυσικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Η στιβαρότητα, η λογική και συντακτική οργάνωση, η τάση για λιτό, συγκεκριμένο και κατανοητό λόγο.

21. Ποια η κατάσταση της γλώσσας των Ρωμαίων προς τα τέλη της αρχαιότητας;

Προς τα τέλη της αρχαιότητας η γλώσσα των Ρωμαίων, μετά την ανάδειξη των φυσικών χαρακτηριστικών της και τον εμπλουτισμό τους με επίκτητα καλολογικά στοιχεία από τους προικισμένους χειριστές της έχει φθάσει σε ένα επίπεδο που την καθιστά κατάλληλη για την παγκόσμια πολιτισμική επικοινωνία. Η ευρύτατη χρήση της κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα και του Ουμανισμού αποδεικνύει το βαθμό ωριμότητάς της.

Η εξέλιξη της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

Κλασική εποχή

22. Ποια τα χαρακτηριστικά της λατινικής γλώσσας στην κλασική εποχή;

Η λατινική γλώσσα έχει τώρα πια διαμορφωθεί σε ένα όργανο κατάλληλο να διατυπώσει υψηλής τάξεως έντεχνο λόγο. Από το στάδιο της μαθητείας, των πειραματισμών και της πολυποίκιλης ανίχνευσης η λατινική λογοτεχνία προχωρεί σταθερά στη φάση της υψηλής δημιουργίας και της καλλιτεχνικής εκλέπτυνσης. Επιδιώκεται η αρμονική σύζευξη μορφής και περιεχομένου, πλασματικού και πραγματικού, καθώς και η εξειδίκευση και το βάθος. Η δημιουργική κατάκτηση των ελληνικών προτύπων ολοκληρώνεται προς κάθε κατεύθυνση. Τώρα ο ρωμαίος καλλιτέχνης πατά στέρεα στο πλούσιο έδαφός του και αποτολμά να ανταγωνιστεί με αποτελεσματικό τρόπο τους έλληνες κολοσσούς των ελληνιστικών, κλασικών και αρχαϊκών χρόνων.

23. Να αναφέρετε ρωμαίους λογοτέχνες, οι οποίοι δέχτηκαν επιρροές από Έλληνες λογοτέχνες των αρχαϊκών, κλασικών και ελληνιστικών χρόνων και τους οποίους οι πρώτοι ανταγωνίζονταν αποτελεσματικά.

Ο Κάτουλλος ανταγωνίζεται αποτελεσματικά τον Καλλίμαχο, ο Λουκρήτιος τον Εμπεδοκλή, ο Κικέρων τους αττικούς ρήτορες και φιλοσόφους, ο Βεργίλιος τον Θεόκριτο και τον Όμηρο, ο Οράτιος την αιολική ποίηση.

24. Να αναφέρετε τα δύο χρονικά τμήματα στα οποία διαιρείται η κλασική εποχή της ρωμαϊκής λογοτεχνίας.

Εάν θεωρήσουμε ως συμβατικό πέρας της εποχής αυτής τον θάνατο (14 μ.Χ.) του Οκταβιανού Αυγούστου -μιας μορφής που σημάδεψε όχι μόνο την ιστορία αλλά και τα γράμματα-, η περίοδος εμφανίζει δύο περίπου ίσα χρονικά τμήματα: στο πρώτο, που φθάνει περίπου ως το 40 π.Χ., δεσπάζει ο λαμπερός κικερώνειος λόγος και ανθεί κυρίως η πεζογραφία. στο δεύτερο, γνωστό παγκοσμίως με τον όρο «αυγούστειοι χρόνοι», παίρνει τη σκυτάλη η υψηλή ποίηση.

25. Τι γνωρίζετε για το «Κίνημα των Νεωτέρων»;

Χαρακτηριστική για την εποχή αυτή είναι επίσης η λογοτεχνική αναγέννηση που σηματοδοτεί από το «κίνημα των Νεωτέρων»: μεταφυτεύεται στη Ρώμη το «μοντερνιστικό» ρεύμα της λογοτεχνικής σχολής του Καλλιμάχου. Οι «νεωτερικοί» ποιητές δημιουργούν πολύ καλοδομημένα ποιήματα, τα οποία διακρίνονται για τη συντομία τους, το σκοτεινό και υπαινικτικό ύφος, την εκλέπτυνση και τη λογιότητα. Πρόκειται για λυρική και ελεγειακή ποίηση, επύλλια και επιγράμματα.

26. Τι συμβαίνει μετά τον θάνατο του Αυγούστου;

Με τον θάνατο του Αυγούστου ολοκληρώνεται όχι μόνο μια σημαντική πολιτική περίοδος αλλά και ένα βασικό κεφάλαιο της ρωμαϊκής γραμματείας. Η πρόσληψη του ελληνισμού έχει συντελεσθεί και η Ρώμη διαθέτει τους δικούς της «κλασικούς». Αρχίζει ο επιγονισμός και οι εσωστρεφείς αναγεννήσεις κάτι που δε συνεπάγεται βέβαια απαραίτητα και έκπτωση της ποιότητας ή απουσία ταλέντων.

α. Οι χρόνοι του Κικέρωνα

27. Να αναφέρετε τα γενικά χαρακτηριστικά τόσο της εποχής του Κικέρωνα όσο και του Ρωμαίου λογοτέχνη της ίδιας περιόδου.

Η δικτατορία του Σύλλα (82-79 π.Χ.) και η δολοφονία (44 π.Χ.) της κυρίαρχης πολιτικής μορφής των χρόνων αυτών, του Ιουλίου Καίσαρα, οριοθετούν μία περίοδο γεμάτη εξωτερικές κατακτήσεις, κυρίως όμως εξωντιικές έριδες για την εξουσία, ένα κλίμα που δημιουργεί ταυτόχρονα κεντρομόλες και φυγόκεντρες γραμματειακές τάσεις, αρχικά στο χώρο της πεζογραφίας. Ο Ρωμαίος λογοτέχνης, έχοντας κατακτήσει την εθνική του αυτοσυνειδησία, επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στη ρωμαϊκή ιστορία, παρελ-

θούσα και σύγχρονη, στη γλώσσα και τη γραμματεία, το δίκαιο και τον πολιτισμό του. Η έντονη συμμετοχή του στα εσωτερικά τεκταινόμενα αποτυπώνεται σε ρητορικούς λόγους προσανατολισμένους στα πρότυπα των αττικών ρητόρων. Ταυτόχρονα η απογοήτευση τον ωθεί προς μία φιλοσοφική φυγή από την πραγματικότητα: με υπόστρωμα ελληνικές φιλοσοφικές προσλήψεις εμβαθύνει σε χώρους θεολογικής, κοσμολογικής, ανθρωπολογικής και κυρίως πολιτικής σκέψης με κέντρο αναφοράς πάντοτε τη Ρώμη. Ο φιλοσοφικός και πολιτικός στοχασμός αυτονομεί τον διανοούμενο λογοτέχνη (που είναι συχνά ταυτόχρονα και στρατιωτικός και πολιτικός) από τα ελληνικά πρότυπα και τον οδηγεί σε προσωπικές επιλογές και κατακτήσεις.

28. Να αναφέρετε τα ρητορικά έργα του κορυφαίου εκπροσώπου της πεζογραφίας, του Μάρκου Τύλλιου Κικέρωνα (106-44 π.Χ.).

Έγραψε πάνω από εκατό λόγους, από τους οποίους σώζονται περίπου οι μισοί (περίφημοι είναι π.χ. οι τρεις «καισαρικοί», οι τέσσερις «κατιλινικοί» και οι δεκατέσσερις «φιλιππικοί» του) και έχουν περιεχόμενο πολιτικό ή δικανικό.

29. Από πού αντλούμε πληροφορίες για την πολύπτυχη προσωπικότητα του Κικέρωνα και ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του τρόπου γραφής του, τα οποία τον εντάσσουν στον παρνασσό των αθανάτων της παγκόσμιας λογοτεχνίας;

Η πολύπτυχη προσωπικότητά του έχει ανάγλυφα αποτυπωθεί στις περίπου 800 επιστολές των τεσσάρων επιστολογραφικών συλλογών που συγκεντρώθηκαν και δημοσιεύτηκαν μετά το θάνατό του. Τα βασικά χαρακτηριστικά του τρόπου γραφής του είναι η καθαρότητα της έκφρασης, η κομψότητα και η καλλιέργεια, η ζωηρότητα και το υφολογικό του ύψος.

30. Ποια στοιχεία αποδεικνύουν την άποψη που υπήρχε ήδη στα χρόνια του Κοϊντιλιανού (1ος αι. μ.Χ.) σύμφωνα με την οποία ο Βάρων (116-27 π.Χ.) ήταν «ο πιο καλλιεργημένος ανάμεσα στους Ρωμαίους και ο καλύτερος γνώστης της λατινικής γλώσσας και όλης της αρχαιότητας»;

Έγραψε πάνω από 600 βιβλία σχετικά με τη ρωμαϊκή και παγκόσμια ιστορία, τη θρησκεία, τον πολιτισμό, τις καλές τέχνες, το θέατρο, τους νόμους, την παιδαγωγική, τις επιστήμες, τη γλώσσα, τη γεωργία. Πρόκειται για ένα σπάνιο και εκπληκτικό συνδυασμό εγκυκλοπαιδιστή, γραμματολόγου, γραμματικού, αρχαιοδίφη - ιστορικού, νομομαθούς, τεχνοκρίτη και φιλοσόφου, που, έχοντας στο νου του μόνο τη Ρώμη και τους Ρωμαίους, κατέ-

θεσε μια πλούσια παρακαταθήκη στο θησαυροφυλάκιο της λατινικής γραμματείας.

- 31. Να αναφέρετε τους τρεις ιστοριογράφους των χρόνων του Κικέρωνα και το είδος της ιστοριογραφίας στο οποίο εξειδικεύεται και διαπρέπει ο καθένας.**

Ο Ιούλιος Καίσαρας διαπρέπει στη συγγραφή *απομνημονευμάτων*: στρατιωτικές αναμνήσεις διατυπωμένες σε καθαρά και λιτά Λατινικά, σε ύφος που ανακαλεί τον Ξενοφώντα. Ο Κορνήλιος Νέπωτας, ο φίλος του Κικέρωνα και του Κάτουλλου, εγκαινιάζει στη Ρώμη την *ιστορική βιογραφία*: έγραψε περίπου 25 βιογραφίες διάσημων Ελλήνων και Ρωμαίων, κυρίως στρατηγών. Ο Σαλλούστιος Κρίσπος –ο «πρώτος στη ρωμαϊκή ιστορία», όπως τον χαρακτηρίζει ο Μαρτιάλης– μεταφέρει στη ρωμαϊκή λογοτεχνία τη θουκυδίδεια ιστοριογραφία ή καλύτερα την *ιστορική μονογραφία* (Περίφημο είναι το έργο *Η συνωμοσία του Κατιλίνα*).

- 32. Τι είδους ποίηση αντιπροσωπεύει ο ποιητής Βαλέριος Κάτουλλος (84-54 π.Χ.) και ποια ήταν η πηγή της έμπνευσής του;**

Η λυρική και επιγραμματική ποίηση βρίσκει τώρα στα 116 έξοχα ποιήματα του Κάτουλλου την πρώτη κορυφαία ρωμαϊκή εκπροσώπησή της. Πηγή τής έμπνευσης του Κάτουλλου, αλλά και του πόθου και του πόνου του, είναι η άγνωστη κοπέλα που ονομάζει Λεσβία. Η Λεσβία έγινε μέσα από την περιπαθή ποίηση του Κάτουλλου αιώνιο σύμβολο ερωτικής ποιητικής έμπνευσης.

- 33. Ποιος ο τίτλος και ποιο το θέμα του σκοτεινού φιλοσοφικού έπους που έγραψε ο επικούρειος επαναστάτης ποιητής Λουκρήτιος (96-53 π.Χ.);**

Για τη φύση των πραγμάτων (De rerum natura). Το εκτενές αυτό ποίημα που έχει κοσμολογικό περιεχόμενο είναι ένα κήρυγμα κατά της δεισιδαιμονίας, του φόβου του θανάτου και της μεταφυσικής καταπίεσης, ένας ύμνος του Έρωτα και της Αφροδίτης.

- 34. Το σατιρικό έργο του Βάρωνα: Ποια είναι η διαφορετική οπτική του σε σχέση με τους άλλους ποιητές της εποχής του;**

Διαφορετικά από τον απαισιόδοξο ερωτικό Κάτουλλο και τον επαναστάτη υλιστή Λουκρήτιο, ο πολυγραφότατος Βάρρων διακωμωδεί και σχολιάζει τα πάντα στις ψυχαγωγικές και διδακτικές του *Μενίππειες σάτιρες (Saturnae Menippeae: εκατόν πενήντα βιβλία!)*, όπου συνδυάζεται αρμονικά ο ποιητικός με τον πεζό λόγο.

β. Αυγούστειοι χρόνοι

35. Ποιοι και γιατί υποστηρίζουν οικονομικά τα κορυφαία ταλέντα της εποχής τού Αυγούστου;

Ο Αύγουστος και ο Μαικήνας υποστηρίζουν οικονομικά και συσπειρώνουν σε λογοτεχνικούς κύκλους κορυφαία ταλέντα («πατρωνεία»), με την άμεση ή έμμεση απαίτηση στράτευσης στο ιδεολογικό πρόγραμμα του Αυγούστου, το οποίο προβαλλόταν ως επιστροφή στο «mos maiorum» και ανασυγκρότηση του κατεστραμμένου από τους εμφύλιους πολέμους κράτους.

36. Να αναφέρετε ονομαστικά τους πέντε μεγάλους ποιητές των χρόνων του Αυγούστου και το ποιητικό είδος στο οποίο επιδίδονται και διαπρέπουν.

Βεργίλιος, Οράτιος, Τίβουλλος, Προπέρτιος, Οβίδιος. Οι πέντε ποιητές συνδέονται με δεσμούς εσωτερικής ποιητικής υφής και εξωτερικής φιλίας, όμως δεν επιδίδονται στα ίδια ποιητικά γένη: ο Βεργίλιος είναι ο ποιητής του ηρωικού και διδακτικού έπους και του ποιμενικού ειδυλλίου, ο Οράτιος εκπροσωπεί τη λυρική δημιουργία, ενώ οι τρεις άλλοι καλλιεργούν κυρίως την ελεγεία.

37. Για ποιο λόγο ο Πόπλιος Βεργίλιος Μάρων (70-19 π.Χ.) θεωρείται ο «εθνικός» ποιητής των Ρωμαίων;

Ο Πόπλιος Βεργίλιος Μάρων (70-19 π.Χ.) είναι αναμφίβολα ο «εθνικός ποιητής» των Ρωμαίων: η *Αινειάδα* του (*Aeneis*), που αποτελεί ίσως το «πιο κλασικό έργο όχι μόνο της ρωμαϊκής αλλά και ολόκληρης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας», είναι ένας πολύπλοκος και πολυδιάστατος συνδυασμός της *Οδύσσειας* και της *Ιλιάδας* σε καλλιμαχικές διαστάσεις και αναγνωρίστηκε εξ αρχής ως το εθνικό έπος των Ρωμαίων. Θέμα του έργου είναι η αναχώρηση του Αινεία –του μυθικού γενάρχη των Ρωμαίων– από την Τροία, οι περιπλανήσεις του και η εγκατάστασή του στο Λάτιο.

38. Ποιο είναι το λογοτεχνικό πρότυπο του Βεργιλίου στη συγγραφή των «Γεωργικών» και των «Εκλογών» του και ποια η επίδρασή του στους νεότερους λογοτέχνες;

Λογοτεχνικό πρότυπο των *Εκλογών* είναι ο ελληνιστικός Θεόκριτος (*Ειδύλλια*), ενώ των *Γεωργικών* ο αρχαϊκός Ησίοδος (*Έργα και ημέραι*). Τα *Γεωργικά* υπηρετούν σαφώς την πρόθεση του Αυγούστου για ενίσχυση της υπαίθρου. Η παρουσία του Βεργιλίου διαπιστώνεται πληθωρική στην Ύστερη Αρχαιότητα, το Μεσαίωνα και τους Νεότερους Χρόνους: αντιγράφεται και σχολιάζεται εκτενώς, μεταφράζεται επανειλημμένα και γίνεται πηγή και

πρότυπο αναρίθμητων λογοτεχνών, από τον Αυγουστίνο μέχρι τον Δάντη και τον Πετράρχη, τον Σίλλερ και τον Πούσκιν.

- 39. Για ποιο λόγο ο Κόϊντος Οράτιος Φλάκκος (65 π.Χ. - 8 μ.Χ.) καυχήσταν ότι «πρώτος αυτός μετέφερε το αιολικό άσμα» στη Ρώμη;**
Έχοντας σπουδάσει στην Αθήνα δημιουργεί τις *Επωδούς (Erodi)* με πρότυπο τον ιαμβογράφο Αρχίλοχο και τις *Qδές (Carmina)* με πρότυπα τους λυρικούς Αλκαίο, Ανακρέοντα, Πίνδαρο, Σαπφώ κ.ά.
- 40. Ποιου ποιητικού είδους θεωρείται «ευρετής» ο Οράτιος;**
Του είδους της ποιητικής επιστολής (*Epistulae*) διάσημη είναι η τεχνοκριτική επιστολή 2,3, η γνωστή ως *Ποιητική Τέχνη: (Ars Poetica)*.
- 41. Ποιας αναγνώρισης έτυχε ο Οράτιος από τους σύγχρονούς του;**
Το μεγαλείο του λυρισμού του Οράτιου αναγνωρίσθηκε ήδη από τους συγχρόνους του, αφού σ' αυτόν ανέθεσε ο Αύγουστος τη σύνθεση του *Ύμνου της Εκατονταετίας (Carmen saeculare)* για την επίσημη έναρξη της «ραx Augusta» το 17 π.Χ. Τα ευάριθμα και σύντομα ποιήματα του Οράτιου, κáιτοι συχνά αρκετά δυσνόητα, αποτελούν κομψοτεχνήματα ποιητικής μικροτεχνίας.
- 42. Να αναφέρετε την τριάδα των ρωμαίων ελεγειακών ποιητών και τα βασικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής ελεγείας.**
Η τριάδα των κορυφαίων ρωμαίων ελεγειακών, του Τίβουλλου (περ. 50-19 π.Χ.), του Προπέρτιου (περ. 50 - γέννηση Χριστού) και του Οβίδιου (43 π.Χ. - 17 μ.Χ.), μεταμόρφωσε πλήρως την ελληνική ελεγεία. Ο πιο καθαρός και κομψός από όλους είναι ο Τίβουλλος. ο πιο πρωτότυπος, σκοτεινός και σύγχρονος ο Προπέρτιος. Ο πιο πνευματώδης και ελευθερόστομος ο Οβίδιος. Και οι τρεις εμπνέονται από τη «λεπταλή Μούσα» και από τις αγαπημένες τους που αναφέρονται με ψευδώνυμο (ο Τίβουλλος από τη Δηλία και τη Νέμεση, ο Προπέρτιος από την Κυνθία, ο Οβίδιος από την Κόριννα). Στην κεντρική θεματολογία της «ερωτικής στράτευσης» συνδυάζεται η λογοτεχνική σύμβαση και το γνήσιο βίωμα. Με τους τρεις αυτούς ποιητές η ελεγεία οδηγήθηκε σε τέτοιο ύψος, ώστε δίκαια μετά από περίπου εκατό χρόνια ο Κοϊντιλιανός να καυχίεται: «και στην ελεγεία ακόμη προκαλούμε τους Έλληνες».
- 43. Να αναφέρετε και τα άλλα ποιητικά είδη, πλην της ελεγείας, που επινόησε και καλλιέργησε ο Οβίδιος.**

Ο Οβίδιος επιπλέον επινόησε και καλλιέργησε νέα ποιητικά είδη: την πλαστή ποιητική μυθολογική επιστολή (*Ηρωίδες: Heroïdes*), το καλλωπιστικό έπος (*Καλλυντικά του προσώπου: Medicamina faciei*), το «αιτιολογικό» εορτολόγιο (*Fasti*) και την ποίηση της εξορίας (*Θλιβερά: Tristia* και *Επιστολές από τον Πόντο: Epistulae ex Ponto*). Ο ίδιος, αξιοποιώντας ελληνικά πρότυπα, δημιούργησε μια μυθολογική *Αντι-Αινειάδα*, τις *Μεταμορφώσεις (Metamorphoseon libri)*: πρόκειται για ένα έπος 15 βιβλίων και 12.000 στίχων, ένα καλλιτεχνικό μωσαϊκό περίπου 250 μυθολογικών ψηφίδων, με στοιχεία από την ιστορία, την ελεγεία, τη ρητορεία, την τραγωδία, το επύλλιο, την παρωδία και τη φιλοσοφία. Κοινό χαρακτηριστικό των μύθων είναι η μεταμόρφωση των ηρώων. Οι *Μεταμορφώσεις*, παρά την έκτασή τους, διαβάζονται ευχάριστα χάρις στην ελκυστική έκφραση και στο ποικίλο και ευχάριστο περιεχόμενό τους.

44. Ποια η βασική διαφορά ανάμεσα στο ιστορικό έργο του Βεργιλίου και σ' αυτό του Τίτου Λίβιου;

Εάν η *Αινειάδα* του Βεργιλίου αποτελεί μια ποιητική καταγραφή των ιστορικών καταβολών και πεπρωμένων της Ρώμης, ο Τίτος Λίβιος (59 π.Χ - 17 μ.Χ.) ανέλαβε και διεκπεραίωσε την κορυφαία πεζογραφική παρουσίαση της ιστορικής διαδρομής της «αιώνιας Πόλης» από την ίδρυσή της (γι' αυτό και το έργο τιτλοφορούνταν *Ab urbe condita*) ως το 9 π.Χ. σε 142 βιβλία. Έννοιες όπως το «*mos maiorum*», η «*pietas*», η «*virtus*» είναι κεντρικά νήματα που διατρέχουν τη ρητορική και τραγική ιστοριογραφία του.

45. Για ποιον λόγο αξίζει να γίνει αναφορά στον επιστήμονα-λογοτέχνη της εποχής του Αυγούστου, τον Βιτρούβιο;

Στον χώρο της αυγούστειας πεζογραφίας αξίζει να αναφερθεί επίσης και ο επιστήμονας λογοτέχνης Βιτρούβιος με το εξειδικευμένο σύγγραμμά του *Για την αρχιτεκτονική (De architectura)*, που αποδεικνύει τις προχωρημένες αρχιτεκτονικές γνώσεις και ευαισθησίες της εποχής.

16ο Μάθημα: Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΑ ΣΤΗ ΓΑΛΑΤΙΑ

Nostri, postquam pila in hostes miserunt, gladiis rem gerunt. Repente post tergum equitatus cernitur; cohortes appropinquant; hostes terga vertunt ac fugiunt; eis equites occurrunt. Fit magna caedes. Sedulius, dux et princeps Lemovicum, occiditur; dux Arvernorum vivus in fugā comprehenditur; signa militaria LXXIII (septuaginta quattuor) ad Caesarem referuntur; magnus numerus hostium capitur atque interficitur; reliqui ex fugā in civitates discedunt. Postero die ad Caesarem legati mittuntur. Caesar iubet arma tradi ac principes produci. Ipse pro castris consedit; eo duces producuntur. Vercingetorix deditur, arma proiciuntur.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Nostri,
postquam miserunt pila
in hostes,
gerunt rem gladiis.
Repente post tergum
cernitur equitatus;
cohortes appropinquant;
hostes vertunt terga
ac fugiunt;
eis occurrunt equites.
Fit magna caedes.
Sedulius,
dux et princeps Lemovicum,
occiditur;
dux Arvernorum
comprehenditur vivus
in fuga;
LXXIII (septuaginta quattuor)
militaria signa
referuntur ad Caesarem;
magnus numerus hostium
capitur atque interficitur;
reliqui ex fuga
discedunt in civitates.
Postero die
legati mittuntur ad Caesarem.
Caesar iubet
tradi arma
ac produci

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Οι δικοί μας,
αφού έριξαν τα ακόντια
εναντίον των εχθρών,
μάχονται με τα ξιφη.
Ξαφνικά στα νώτα (τους)
διακρίνεται το ιππικό·
οι κοόρτεις πλησιάζουν·
οι εχθροί στρέφουν τα νώτα
και φεύγουν·
τους επιτίθενται οι ιππείς.
Γίνεται μεγάλη σφαγή.
Ο Σεδούλιος,
αρχηγός και ηγεμόνας των Λεμοβίκων,
σκοτώνεται·
ο στρατηγός των Αρβέρνων
συλλαμβάνεται ζωντανός
κατά τη φυγή·
εβδομήντα τέσσερις
στρατιωτικές σημαίες
παραδίδονται στον Καίσαρα·
μεγάλος αριθμός εχθρών
συλλαμβάνεται και εκτελείται·
οι υπόλοιποι μετά τη φυγή
σκορπίζονται στις επικράτειές (τους).
Την επόμενη μέρα
στέλνονται πρεσβευτές στον Καίσαρα.
Ο Καίσαρας διατάζει
να παραδοθούν τα όπλα
και να οδηγηθούν μπροστά του

principes.	οι ηγεμόνες.
Ipse consedit pro castris;	Ο ίδιος πήρε θέση μπροστά στο στρατόπεδο·
eo producuntur duces.	εκεί οδηγούνται οι αρχηγοί.
Vercingetorix deditur, arma proiciuntur.	Ο Βερκιγγετόριγας παραδίδεται και κατατίθενται τα όπλα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

nostri: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της κτητικής αντωνυμίας α' προσώπου (για πολλούς κτήτορες) *noster, nostra, nostrum* (= δικός, -ή, -ό μας).

postquam: χρονικός σύνδεσμος (= αφού).

pila: αιτιατική πληθυντικού του ουσ. *pilum-i*, ουδέτερο β' κλίσης (= ακόντιο).

in: πρόθεση + αιτιατική (= σε).

hostes: αιτιατική πληθυντικού του ουσ. *hostis, hostis*, αρσενικό γ' κλίσης (= εχθρός). **Προσοχή! Γενική πληθυντικού: *hostium*.**

miserunt: γ' πληθυντικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος *mitto, misi, missum, mittēre (3)* (= ρίχνω).

gladiis: αφαιρετική πληθυντικού του ουσ. *gladius-ii(-i)*, αρσενικό β' κλίσης (= ξιφος).

rem: αιτιατική ενικού του ουσ. *res, rei*, θηλυκό ε' κλίσης (= πράγμα). **Προσοχή! Τα ουσιαστικά *res & dies* είναι τα μόνα της ε' κλίσης που σχηματίζουν πλήρη πληθυντικό αριθμό.**

gerunt: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος *gero, gessi, gestum, gerēre (3)* (= διεξάγω, κάνω).

repente: επίρρημα (= ξαφνικά).

post: πρόθεση+ αιτιατική (= πίσω από, μετά).

tergum: αιτιατική ενικού του ουσ. *tergum-i*, ουδέτερο β' κλίσης (= πλάτη, νώτα).

equitatus: ονομαστική ενικού του ουσ. *equitatus-us*, αρσενικό δ' κλίσης (= ιππικό).

cernitur: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος *cerno, crevi, cretum, cernēre (3)* (=διακρίνω) / (*cernor, conspectus sum, cerni*) (= διακρίνομαι).

cohortes: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικό *cohors, cohortis*, θηλυκό γ' κλίσης (= κοόρτη). **Προσοχή! Γενική πληθυντικού: *cohortium*.**

appropinquant: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *appropinquo, appropinquavi, appropinquatum, appropinquare (1)* (= πλησιάζω).

hostes: ονομαστική πληθυντικού του ουσ. *hostis, hostis*, αρσενικό γ' κλίσης (= εχθρός).

terga: αιτιατική πληθυντικού του ουσ. *tergum-i*, ουδέτερο β' κλίσης (= πλάτη, νώτα).

vertunt: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος *verto, verti, versum, vertēre (3)* (= στρέφω).

ac: συμπλεκτικός σύνδεσμος (= και).

fugiunt: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος **fugio, fugi, fugitum, fugĕre (3*)** (= φεύγω).

eis: δοτική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της οριστικής αντων. *is, ea, id* (= αὐτός, -ή, -ό).

equites: ονομαστική πληθ. του ουσ. *eques, equitis*, αρσενικό γ' κλίσης (= υπέας).

occurrunt: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος **occurro, occurri (occucurri), occursum, occurĕre (3)** (= επιτίθεμαι).

fit: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα του ρήματος **fio, factus sum, fieri, (3)** (= γίνομαι). **Προσοχή! Το ρήμα χρησιμοποιείται ως παθητικό του facio.**

magna: ονομαστική ενικού, γένους θηλυκού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *magnus, -a, -um* (= μέγας). (Παραθετικά: *maior, -ior, -ius / maximus, -a, -um*). (Επίρρημα: *magnopere* ή *magno opere / magis / maxime*).

caedes: ονομαστική ενικού του ουσ. *caedes, caedis*, θηλυκό γ' κλίσης (= σφαγή). **Προσοχή! Γενική πληθυντικού: caedium.**

Sedulius: ονομαστική ενικού του ουσ. *Sedulius-ii(-i)*, αρσενικό β' κλίσης (= Σεδούλιος). **Προσοχή! Κλητική: Seduli. Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).**

dux: ονομαστική ενικού του ουσ. *dux, ducis*, αρσενικό γ' κλίσης (= αρχηγός, στρατηγός).

princeps: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού *princeps, principis*, αρσενικό γ' κλίσης (= ηγεμόνας).

Lemovicum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού *Lemovices-um*, αρσενικό γ' κλίσης (= Λεμόβικες). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει ενικό αριθμό (plurale tantum).**

occiditur: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος **occido, occidi, occisum, occidĕre (3)** (= σκοτώνω) (**occidor, occisus sum, occidi**).

dux: ονομαστική ενικού του ουσ. *dux, ducis*, αρσενικό γ' κλίσης (= αρχηγός, στρατηγός).

Arvernorum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού *Arverni-orum*, αρσενικό β' κλίσης (= Αρβέρνοι, έθνος της Γαλατίας). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει ενικό αριθμό (plurale tantum).**

vivus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *vivus, -a, -um* (= ζωντανός). **Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά.**

in: πρόθεση + αφαιρετική (= σε).

fuga: αφαιρετική ενικού του ουσ. *fuga-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= φυγή). **Fugae-arum = εξορία (ετερόσημο ουσιαστικό).**

comprehenditur: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος **comprehendo, comprehendĕ, comprehensum, comprehendĕre (3)** (= συλλαμβάνω) (**comprehendor, comprehensus sum, comprehendĕ**).

signa: ονομαστική πληθυντικού του ουσ. *signum-i*, ουδέτερο β' κλίσης (= σημαία).

militaria: ονομαστική πληθυντικού, γένους ουδετέρου, του τριτόκλιτου επιθέτου *militaris, -is, -e* (= στρατιωτικός). **Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά.**

LXXIII (septuaginta quattuor): απόλυτο αριθμητικό, άκλιτη λέξη (= εβδομήντα τέσσερα).

ad: πρόθεση + αιτιατική (= σε).

Caesarem: αιτιατική ενικού του ουσ. *Caesar, Caesaris*, αρσενικό γ' κλίσης (= Καίσαρας). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).**

referuntur: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος *refero, retuli (rettuli), relatum, referre* (= παραδίδω) (*referor, relatus sum, referri*).

magnus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *magnus, -a, -um* (= μεγάλος).

numerus: ονομαστική ενικού του ουσ. *numerus-i*, αρσενικό β' κλίσης (= αριθμός).

hostium: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού *hostis, hostis*, αρσενικό γ' κλίσης (= εχθρός).

capitur: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος *capio, cepi, captum, capere* (3*) / (*capior, captus sum, capi*) (= συλλαμβάνομαι, πιάνομαι).

atque: συμπλεκτικός σύνδεσμος (= και).

interficitur: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος *interficio, interfeci, interfectum, interficere* (3*) / (*interficiar, interfectus sum, interfici*) (= σκοτώνομαι) (*inter + facio* = κάνω). **Προσοχή! Ως παθητικό του *facio* χρησιμοποιείται το *fio*, αλλά, όταν το *facio* είναι σύνθετο, σχηματίζει κανονικά τη μέση φωνή (*interficio* ⇒ *interficiar*).**

reliqui: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *reliquus, -a, -um* (= υπόλοιπος). **Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά.**

ex: πρόθεση + αφαιρετική (= από).

fuga: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *fuga-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= φυγή).

in: πρόθεση + αφαιρετική (= σε).

civitates: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού *civitas, civitatis*, θηλυκό γ' κλίσης (= πολιτεία). **Προσοχή! Γενική πληθυντικού: *civitatum/civitatum*.**

discedunt: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος *discedo, discessi, discessum, discedere* (3) (= αποχωρώ, σκορπίζομαι).

postero: αφαιρετική ενικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *posterus, -a, -um* (= επόμενος). (Παραθετικά: *posterior, -ior, -ius / postremus, -a, -um & postumus, -a, -um*).

die: αφαιρετική ενικού του ουσ. *dies, diei*, αρσενικό ε' κλίσης (= ημέρα). **Προσοχή! Το ουσιαστικά *dies* είναι το μοναδικό αρσενικό της ε' κλίσης και μαζί με το *res* τα μόνα που σχηματίζουν πλήρη πληθυντικό αριθμό.**

ad: πρόθεση + αιτιατική (= σε).

Caesarem: αιτιατική ενικού, του ουσιαστικού *Caesar, Caesaris* αρσενικό γ' κλίσης (= Καίσαρας).

legati: ονομαστική πληθυντικού του ουσ. *legatus-i*, αρσενικό β' κλίσης (= απεσταλμένος, πρεσβευτής).

mittuntur: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος **mitto, misi, missum, mittere (3)** (= ρίχνω) (**mittor, missus sum, mitti**) (= στέλνομαι).

Caesar: ονομαστική ενικού του ουσ. *Caesar, Caesaris* αρσενικό γ' κλίσης (= Καίσαρας)

iubet: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος **iubeo, iussi, iussum, iubere (2)** (= διατάζω).

arma: αιτιατική πληθυντικού του ουσ. *arma-orum*, ουδ. β' κλίσης (= όπλα). Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει ενικό αριθμό (**plurale tantum**).

tradi: απαρέμφατο ενεστώτα μέσης φωνής του ρημ **trado, tradidi, traditum, tradere (3) (trador, traditus sum, tradi)** (παραδίδομαι) (*trans + do*). Προσοχή! Το ρήματος **do** ανήκει σε όλες τις περιπτώσεις στην 1η συζυγία. Όταν, όμως, είναι σύνθετο με μονοσύλλαβη πρόθεση, ανήκει στην 3η συζυγία.

principes: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού *princeps, principis*, αρσενικό γ' κλίσης (= ηγεμόνας).

produci: απαρέμφατο ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος **produco, produxi, productum, producere (3)** (= οδηγώ μπροστά) / (**producor, productus sum, produci**).

ipse: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, της οριστικής αντωνυμίας *ipse, ipsa, ipsum* (= ίδιος, -α, -ο).

pro: πρόθεση + αφαιρετική (= μπροστά).

castris: αφαιρετική πληθυντικού του ουσιαστικού *castra-orum*, ουδέτερο β' κλίσης (= στρατόπεδο). **Castrum-i = φρούριο (ετερόσημο ουσιαστικό).**

consedit: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος **consido, consedi, consessum, considere (3)** (= κάθομαι, παίρνω θέση).

eo: επίρρημα (= εκεί).

duces: ονομαστική πληθυντικού του ουσ. *dux, ducis*, αρσενικό γ' κλίσης (= αρχηγός, στρατηγός).

producuntur: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος **produco, produxi, productum, producere (3)** (= οδηγώ μπροστά) / (**producor, productus sum, produci**).

Vercingetorix: ονομαστική ενικού του ουσ. *Vercingetorix, Vercingetorigis*, αρσενικό γ' κλίσης (= Βερκιγγετόριγας). Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (**singulare tantum**).

deditur: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρημ **dedo, dedidi, deditum, dedere (3) (dedor, deditus sum, dedi)** (= παραδίδομαι) (*de + do = δίνω*). Προσοχή! Το ρήματος **do** ανήκει σε όλες τις περιπτώσεις στην 1η συζυγία. Όταν, όμως, είναι σύνθετο με μονοσύλλαβη πρόθεση, ανήκει στην 3η συζυγία.

arma: ονομαστική πληθυντικού του ουσ. *arma-orum*, ουδ. β' κλίσης (= όπλα). Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει ενικό αριθμό (**plurale tantum**).

proiciuntur: γ' πληθυντικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρημ. **proicio, proieci, proiectum, proicere (3*) (proicior, proiectus sum, proici)** (= κατατίθεμαι, ρίχνομαι, πετιέμαι).

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

gladius: γλαδιόλα / **princeps:** πρίγκιπας / **signum:** σινιάλο / **numerus:** νούμερο / **arma:** άρματα / **referuntur:** φορέας / **die:** Δίας / **cernitur:** διάκριση / **fugiunt:** πρόσφυγας / **magna:** μεγαλοπρεπής.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Nostri [...]** **gladiis rem gerunt** = Κύρια πρόταση κρίσης.

gerunt: ρήμα, **nostri:** υποκείμενο ρήματος, **rem:** αντικείμενο στο ρήμα *gerunt*, **gladiis:** αφαιρετική οργανική του οργάνου στο ρήμα *gerunt*.

2. **postquam pila in hostes miserunt** = Δευτερεύουσα χρονική πρόταση, εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *postquam*, εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*miserunt*), γιατί δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

miserunt: ρήμα, **nostri** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος, **pila:** αντικείμενο στο ρήμα *miserunt*, **in hostes:** εμπρόθετος προσδιορισμός της εχθρικής ενέργειας ή διάθεσης ή του εναντίον στο ρήμα *miserunt*.

3. **Repente post tergum equitatus cernitur** = Κύρια πρόταση κρίσης.

cernitur: ρήμα, **equitatus:** υποκείμενο ρήματος, **repente:** επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα *cernitur*, **post tergum:** εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου στο ρήμα *cernitur*.

4. **cohortes appropinquant** = Κύρια πρόταση κρίσης.

appropinquant: ρήμα, **cohortes:** υποκείμενο ρήματος.

5. **hostes terga vertunt** = Κύρια πρόταση κρίσης.

vertunt: ρήμα, **hostes:** υποκείμενο ρήματος, **terga:** αντικείμενο στο ρήμα *vertunt*.

6. **fugiunt** = Κύρια πρόταση κρίσης.

fugiunt: ρήμα, **hostes** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος.

7. **eis equites occurrunt** = Κύρια πρόταση κρίσης.

occurrunt: ρήμα, **equites:** υποκείμενο ρήματος, **eis:** αντικείμενο στο ρ. *occurrunt*.

8. **fit magna caedes** = Κύρια πρόταση κρίσης.

fit: ρήμα, **caedes:** υποκ. ρήματος, **magna:** επιθετικός προσδιορισμός στο *caedes*.

9. **Sedulius, dux et princeps Lemovicum, occiditur** = Κύρια πρόταση κρίσης.

occiditur: ρήμα, **Sedulius:** υποκείμενο ρήματος, **dux/princeps:** παραθέσεις στο *Sedulius*, **Lemovicum:** γενική αντικειμενική στα *dux/princeps*.

10. **dux Arvernorum vivus in fuga comprehenditur** = Κύρια πρόταση κρίσης.

comprehenditur: ρήμα, **dux:** υποκείμενο ρήματος, **Arvernorum:** γενική αντικειμενική στο *dux*, **vivus:** επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο *dux*, **in fuga:** εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *comprehenditur*.

11. **signa militaria septuaginta quattuor ad Caesarem referuntur** = Κύρια πρόταση κρίσης.

referuntur: ρήμα, **signa:** υποκείμενο ρήματος, **militaria / septuaginta quattuor:** επιθετικοί προσδιορισμοί στο *signa*, **ad Caesarem:** εμπρόθετος προσδιορισμός

της κατεύθυνσης σε πρόσωπο στο ρήμα *referuntur*.

12. magnus numerus hostium capitur = Κύρια πρόταση κρίσης.

capitur: ρήμα, **numerus:** υποκείμενο ρήματος, **magnus:** επιθετικός προσδιορισμός στο *numerus*, **hostium:** γενική διαιρετική στο *numerus*.

13. interficitur = Κύρια πρόταση κρίσης.

interficitur: ρήμα, **numerus** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος.

14. reliqui ex fuga in civitates discedunt = Κύρια πρόταση κρίσης.

discedunt: ρήμα, **reliqui:** υποκείμενο ρήματος, **ex fuga:** εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *discedunt*, **in civitates:** εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνησης σε τόπο στο ρήμα *discedunt*.

15. Postero die ad Caesarem legati mittuntur = Κύρια πρόταση κρίσης.

mittuntur: ρήμα, **legati:** υποκείμενο ρήματος, **ad Caesarem:** εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης σε πρόσωπο στο ρήμα *mittuntur*, **die:** αφαιρετική του χρόνου στο ρήμα *mittuntur*, **postero:** επιθετικός προσδιορισμός στο *die*.

16. Caesar iubet arma tradi ac principes produci = Κύρια πρόταση κρίσης.

iubet: ρήμα, **Caesar:** υποκείμενο ρήματος, **tradi/produci:** τελικά απαρέμφατα ως αντικείμενα στο ρήμα *iubet*, **arma:** υποκείμενο στο απαρέμφατο *tradi* (ετεροπροσωπία), **principes:** υποκείμενο στο απαρέμφατο *produci* (ετεροπροσωπία).

17. Ipse pro castris consedit = Κύρια πρόταση κρίσης.

consedit: ρήμα, **ipse:** υποκείμενο ρήματος, **pro castris:** εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου στο ρήμα *consedit*.

18. eo duces producuntur = Κύρια πρόταση κρίσης.

producuntur: ρήμα, **duces:** υποκείμενο ρήματος, **eo:** επιρρηματικός προσδιορισμός της κίνησης σε τόπο στο ρήμα *producuntur*.

19. Vercingetorix deditur = Κύρια πρόταση κρίσης.

deditur: ρήμα, **Vercingetorix:** υποκείμενο ρήματος.

20. arma proiciuntur = Κύρια πρόταση κρίσης.

proiciuntur: ρήμα, **arma:** υποκείμενο ρήματος.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ & ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις

- **Nostri:** την ίδια πτώση, στο ίδιο γένος και αριθμό, στο ίδιο πρόσωπο, για έναν κτήτορα
- **pila:** την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό
- **gladiis:** την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό
- **equitatus:** τη γενική πληθυντικού
- **cohortes:** την ονομαστική ενικού
- **hostes:** τη γενική πληθυντικού

- **eis:** την αφαιρετική ενικού στο ίδιο γένος
 - **caedes:** τη γενική πληθυντικού
 - **Sedulius:** την κλητική
 - **signa:** την αφαιρετική ενικού
 - **numerus:** την αφαιρετική πληθυντικού
 - **civitates:** τη γενική πληθυντικού
 - **eo:** την αφαιρετική πληθυντικό στο θηλυκό γένος
2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθένα από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους:
- **miserunt:** το γ' πληθυντικού του ενεστώτα της οριστικής στη μέση φωνή
 - **gerunt:** το β' πληθυντικού του συντελεσμένου μέλλοντα της οριστικής στην ίδια φωνή
 - **cernitur:** το γ' πληθυντικού του ενεστώτα της οριστικής στην ίδια φωνή
 - **fugiunt:** το ίδιο πρόσωπο, στον ίδιο αριθμό, χρόνο και έγκλιση, στην άλλη φωνή
 - **Fit:** το ίδιο πρόσωπο, στον ίδιο αριθμό, χρόνο και έγκλιση, στην άλλη φωνή
 - **occiditur:** το γ' πληθυντικού του παρατατικού της οριστικής στην ίδια φωνή
 - **capitur:** το α' πληθυντικού του παρακειμένου της οριστικής στην άλλη φωνή
 - **referuntur:** το ίδιο πρόσωπο, στον ίδιο αριθμό, χρόνο και έγκλιση, στην άλλη φωνή
 - **interficitur:** το ίδιο πρόσωπο, στον ίδιο αριθμό, χρόνο και έγκλιση, στην άλλη φωνή
 - **discedunt:** το β' πληθυντικού του ενεστώτα της οριστικής στην άλλη φωνή
 - **mittuntur:** το β' ενικού του ενεστώτα της οριστικής στην άλλη φωνή

- **tradi:** το β' ενικού του παρακειμένου της οριστικής στην άλλη φωνή
 - **produci:** το β' ενικού του μέλλοντα της οριστικής στην άλλη φωνή
 - **consedit:** το ίδιο πρόσωπο, στον ίδιο αριθμό, χρόνο και έγκλιση, στην άλλη φωνή
 - **proiciuntur:** το α' πληθυντικού του μέλλοντα της οριστικής στην άλλη φωνή
3. **in civitates:** Να αναγνωρισθεί ο προσδιορισμός του τόπου (στάση, κίνηση, απομάκρυνση) και να μετατραπεί στις δύο άλλες περιπτώσεις.
 4. **Sedulius, dux et princeps Lemovīcum, occiditur:** Να μετατρέψετε τις παραθέσεις σε πρόταση.
 5. **Nostri, postquam pila in hostes misērunt, gladiis rem gerunt:** Να συμπυκωθεί η δευτερεύουσα πρόταση στην αντίστοιχη μετοχή.
 6. Να μετατραπεί η παθητική σύνταξη σε ενεργητική:
 - **Fit magna caedes (a Romanis)**
 - **Dux Arvernorum vivus in fuga comprehenditur (a Romanis)**
 - **Signa militaria LXXIII (septuaginta quattuor) ad Caesarem referuntur (a Gallis)**
 - **Magnus numerus hostium capitur atque interficitur (a Romanis)**
 - **Postero die ad Caesarem legati mittuntur (a Gallis)**
 - **Caesar iubet arma tradi ac principes produci (a Gallis)**
 6. Στις παρακάτω περιπτώσεις να μετατραπεί ο ευθύς λόγος σε πλάγιος (το ρήμα εξάρτησης δίνεται εντός παρενθέσεων):
 - **Sedulius, dux et princeps Lemovicum, occiditur; dux Arvernorum vivus in fuga comprehenditur; (Ovidius narrat...).**
 - **magnus numerus hostium capitur atque interficitur; reliqui ex fuga in civitates discedunt (Sallustius tradit...).**
 7. **Caesar iubet arma tradi ac principes produci:** Να μετατραπεί ο πλάγιος λόγος σε ευθύ.

17ο Μάθημα: ΦΟΒΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ

Magnus timor exercitum occupāvit ex vocibus Gallorum ac mercatorum, qui Germānos ingenti magnitudine corporum et incredibili virtūte esse praedicabant. Alius aliā de causa discedere cupiēbat. Nonnulli pudore adducti remanēbant. Hi neque vultum fingere, neque lacrimas tenēre poterant; abditi in tabernaculis aut suum fatum querebantur aut cum familiaribus suis commūne periculum miserabantur. Totis castris testamenta obsignabantur. Horum vocibus ac timōre paulatim etiam ii, qui rei militāris periti habebantur, perturbabantur.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Magnus timor
occupavit exercitum
ex vocibus
Gallorum ac mercatorum,
qui praedicabant
esse Germanos
ingenti magnitudine corporum
et incredibili virtute.
Alius cupiebat discedere
de alia causa.
Nonnulli remanebant
adducti pudore.
Hi neque poterant
fingere vultum,
neque tenere lacrimas;
abditi in tabernaculis
aut querebantur suum fatum
aut miserabantur
commune periculum
cum familiaribus suis.
Totis castris
obsignabantur testamenta.
Vocibus ac timore horum
paulatim perturbabantur
etiam ii,
qui habebantur
rei militaris periti.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Μεγάλος φόβος
κατέλαβε το στράτευμα
από τις διαδόσεις
των Γαλατών και των εμπόρων,
οι οποίοι διακήρυσσαν
ότι οι Γερμανοί είχαν
φοβερή σωματική διάπλαση
και απίστευτη ανδρεία.
Ο καθένας επιθυμούσε να φύγει
προβάλλοντας και μια δικαιολογία.
Μερικοί παρέμεναν
παρασυρμένοι από ντροπή.
Αυτοί δεν μπορούσαν
ούτε να προσποιηθούν,
ούτε να κρατήσουν τα δάκρυά (τους)
κρυμμένοι στις σκηνές
είτε παραπονιόντουσαν για τη μοίρα τους
είτε θρηνούσαν
για τον κοινό κίνδυνο
μαζί με τους φίλους τους.
Σε όλο το στρατόπεδο
υπογράφονταν και σφραγίζονταν διαθήκες.
Από τις διαδόσεις και τον φόβο αυτών
λίγο λίγο ταραζόνταν
ακόμη κι αυτοί
που θεωρούνταν έμπειροι
στα στρατιωτικά (θέματα).

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

magnus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *magnus*, -a, -um (= μεγάλος). (Παραθετικά: *maior*, -ior, -ius / *maximus*, -a, -um). (Επίρρημα: *magnopere* ή *magno opere* / *magis* / *maxime*).

timor: ονομαστική ενικού του ουσ. *timor*, *timoris*, αρσενικό γ' κλίσης (= φόβος).

exercitum: αιτιατική ενικού του ουσ. *exercitus-us*, αρσενικό δ' κλίσης (= στρατός).

Προσοχή! Δοτική ενικού: *exercitui/exercitu*.

occupavit: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος *occupo*, *occupavi*, *occupatum*, *occupare* (1) (= καταλαμβάνω, πιάνω).

ex: πρόθεση + αφαιρετική (= από).

vocibus: αφαιρετική πληθυντικού του ουσιαστικού *vox*, *vocis*, θηλυκό γ' κλίσης (= φωνή, φήμη, διάδοση).

Gallorum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού *Gallus-i* (προέρχεται από το επίθετο *Gallus*, -a, -um), αρσενικό β' κλίσης (= Γαλάτης).

ac: συμπλεκτικός σύνδεσμος (= και).

mercatorum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού *mercator*, *mercatoris*, αρσενικό γ' κλίσης (= έμπορος).

qui: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της αναφορικής αντωνυμίας *qui*, *quae*, *quod* (= ο οποίος, -α, -ο).

Germanos: αιτιατική πληθυντικού, του ουσιαστικού *Germani-orum*, αρσενικό β' κλίσης (= Γερμανοί).

ingenti: αφαιρετική ενικού, γένους θηλυκού, του τριτόκλιτου επιθέτου *ingens*, *ingentis* (= τεράστιος, φοβερός, πελώριος). (Παραθετικά: *ingentior*, -ior, -ius / *ingentissimus*, -a, -um).

magnitudine: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *magnitudo*, *magnitudinis*, θηλυκό γ' κλίσης (= μέγεθος).

corporum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού *corpus*, *corporis*, ουδέτερο γ' κλίσης (= σώμα).

et: συμπλεκτικός σύνδεσμος (= και).

incredibili: αφαιρετική ενικού γένους θηλυκού του τριτόκλιτου επιθέτου *incredibilis*, -is, -e (= απίστευτος). **Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά.**

virtute: αφαιρετική ενικού του ουσ. *virtus*, *virtutis*, θηλυκό γ' κλίσης (= ανδρεία, αρετή). ***Virtutes*, *virtutum/virtutum* = αρετές (ετερόσημο ουσιαστικό).**

esse: απαρέμφατο ενεστώτα του ρήματος *sum*, *fui*, -, *esse* (= είμαι, υπάρχω).

praedicabant: γ' ενικού οριστικής παρατατικού ενεργητικής φωνής του ρήματος *praedico*, *praedicavi*, *praedicatum*, *praedicare* (1) (= διακηρύσσω).

alius: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, του αντωνυμικού επιθέτου *alius*, -a, -ud (= άλλος, -η, -ο). (Δες κλίση στις Γραμματικές Παρατηρήσεις).

alia: αφαιρετική ενικού, γένους θηλυκού, του αντωνυμικού επιθέτου *alius*, -a, -ud (= άλλος, -η, -ο).

de: πρόθεση + αφαιρετική (= για).

causa: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *causa-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= αιτία).

discedere: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος *discedo, discessi, discessum, discedĕre (3)* (= αποχωρώ, σκορπίζομαι).

cupiebat: γ' ενικού οριστικής παρατατικού ενεργητικής φωνής του ρήματος *cupio, cupivi (cupii), cupitum, cupĕre (3*)* (= επιθυμώ).

nonnulli: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, του **αντωνυμικού επιθέτου** *nonnulli, -ae, -a* (= μερικοί, -ές, -ά). **Δεν σχηματίζει ενικό αριθμό.**

puore: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *puor, pudoris*, αρσενικό γ' κλίσης (= ντροπή). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).**

adducti: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος *adduco, adduxi, adductum, adducĕre (3)* (= επηρεάζω, παρασύρω) (*adducor, adductus sum, adduci*).

remanebant: γ' πληθυντικού οριστικής παρατατικού ενεργητικής φωνής του ρήματος *remaneo, remansi, -, remanĕre (2)* (= παραμένω).

hi: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της δεικτικής αντωνυμίας *hic, haec, hoc* (= αυτός, -ή, -ό).

neque: αντιθετικός σύνδεσμος (= ούτε).

vultum: αιτιατική ενικού του ουσ. *vultus-us*, αρσενικό δ' κλίσης (= πρόσωπο, όψη).

ingere: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος *ingo, inxi, incitum, ingĕre (3)* (= πλάθω, κατασκευάζω).

lacrimas: αιτιατική πληθυντικού του ουσ. *lacrima-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= δάκρυ).

tenere: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος *teneo, tenui, tentum, tenĕre (2)* (= κρατώ).

poterant: γ' πληθυντικού οριστικής παρατατικού ενεργητικής φωνής του ρήματος *possum, potui, -, posse* (= μπορώ). **(Δες κλίση στις Γραμματικές Παρατηρήσεις).**

abdit: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος *abdo, abdid, abditum, abdĕre (3)* (= κρύβω) (*abdor, abditus sum, abdi*).

in: πρόθεση + αφαιρετική (= σε).

tabernaculis: αφαιρετική πληθυντικού του ουσ. *tabernaculum-i*, ουδέτερο β' κλίσης (= σκηνή).

aut: διαζευκτικός σύνδεσμος (= ή).

suum: αιτιατική ενικού, γένους ουδετέρου, της κτητικής αντωνυμίας γ' προσώπου (για πολλούς κτήτορες) *suus, sua, suum* (= δικός, -ή, -ό τους).

fatum: αιτιατική ενικού του ουσ. *fatum-i*, ουδέτερο β' κλίσης (= μοίρα, πεπρωμένο).

querebantur: γ' πληθυντικού οριστικής παρατατικού μέσης φωνής του **αποθετικού** ρήματος *queror, questus sum, questum, queri (3)* (= παραπονιέμαι).

cum: πρόθεση + αφαιρετική (= με, μαζί με).

familiaribus: αφαιρετική πληθυντικού του ουσιαστικού *familiaris, familiaris*, αρσενικό γ' κλίσης (= φίλος, γνωστός).

suis: αφαιρετική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της κτητικής αντωνυμίας γ' προσώπου (για πολλούς κτήτορες) *suis, sua, suum* (= δικός, -ή, -ό τους).

commune: αιτιατική ενικού, γένους ουδέτερου, του τριτόκλιτου επιθέτου *communis, -is, -e* (= κοινός). (Παραθετικά: *communior, -ior, -ius / communissimus, -a, -um*).

periculum: αιτιατική ενικού του ουσ. *periculum-i*, ουδέτερο β' κλίσης (= κίνδυνος).

miserabantur: γ' πληθυντικού οριστικής παρατατικού μέσης φωνής του αποθετικού ρήματος *miseror, miseratus sum, miseratum, miserari (1)* (= κλαίω, θρηνώ).

totis: αφαιρετική πληθυντικού, γένους ουδέτερου, του αντωνυμικού επιθέτου *totus, -a, -um* (= ολόκληρος, -η, -ο). (Δες κλίση στις Γραμματικές Παρατηρήσεις).

castris: αφαιρετική πληθυντικού του ουσιαστικού *castra-orum*, ουδέτερο β' κλίσης (= στρατόπεδο). **Castrum-i = φρούριο (ετερόσημο ουσιαστικό).**

testamenta: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού *testamentum-i*, ουδέτερο β' κλίσης (= διαθήκη).

obsignabantur: γ' πληθυντικού οριστικής παρατατικού μέσης φωνής του ρήματος *obsigno, obsignavi, obsignatum, obsignare (1) (obsignor, obsignatus sum, obsignari)* (= υπογράφομαι και σφραγίζομαι).

horum: γενική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της δεικτικής αντωνυμίας *hic, haec, hoc* (= αυτός, -ή, -ό).

vocibus: αφαιρετική πληθυντικού του ουσ. *vox, vocis*, θηλυκό γ' κλίσης (= φωνή, διάδοση).

timore: αφαιρετική ενικού του ουσ. *timor, timoris*, αρσενικό γ' κλίσης (= φόβος).

paulatim: επίρρημα (= λίγο λίγο).

etiam: συμπλεκτικός σύνδεσμος (= ακόμα και).

ii: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της οριστικής αντωνυμίας *is, ea, id* (= αυτός, -ή, -ό).

qui: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της αναφορικής αντωνυμίας *qui, quae, quod* (= ο οποίος, -α, -ο).

rei: γενική ενικού του ουσιαστικού *res, rei*, θηλυκό ε' κλίσης (= πράγμα). **Προσοχή! Τα ουσιαστικά *dies* και *res* είναι τα μοναδικά της ε' κλίσης που σχηματίζουν πλήρη πληθυντικό αριθμό.**

militaris: γενική ενικού, γένους θηλυκού, του τριτόκλιτου επιθέτου *militaris, -is, -e* (= στρατιωτικός). **Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά.**

periti: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *peritus, -a, -um* (= έμπειρος). (Παραθετικά: *peritior, -ior, -ius / peritissimus, -a, -um*).

habebantur: γ' πληθυντικού οριστικής παρατατικού μέσης φωνής του ρήματος *habeo, habui, habitum, habere (2)* (= έχω, θεωρώ) (*habeor, habitus sum, haberi*).

perturbabantur: γ' πληθυντικού οριστικής παρατατικού μέσης φωνής του ρήματος **perturbo, perturbavi, perturbatum, perturbare** (= ταράζω) (1) (**perturbor, perturbatus sum, perturbari**).

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

fingo: φιγούρα / **tabernaculum:** ταβέρνα / **communis:** κομμουνισμός.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Magnus timor exercitum occupavit ex vocibus Gallorum ac mercatorum** = Κύρια πρόταση κρίσης.

occupavit: ρήμα, **timor:** υποκείμενο ρήματος, **magnus:** επιθετικός προσδιορισμός στο *timor*, **exercitum:** αντικείμενο στο ρήμα *occupavit*, **ex vocibus:** εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο ρήμα *occupavit*, **Gallorum/mercatorum:** γενικές υποκειμενικές στο *vocibus*.

2. **qui Germanos ingenti magnitudine corporum et incredibili virtute esse praedicabant** = Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui* (*qui, quae, quod*), η οποία έχει όρο αναφοράς τα *Gallorum/mercatorum*, εκφέρεται με οριστική (παρατατικού: *praedicabant*), γιατί δηλώνει το πραγματικό.

praedicabant: ρήμα, **qui:** υποκείμενο ρήματος, **esse:** ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα *praedicabant*, **Germanos:** υποκείμενο στο απαρέμφατο *esse* (ετεροπροσωπία), **magnitudine/virtute:** αφαιρετικές κατηγορηματικές της ιδιότητας στο *Germanos*, **ingenti:** επιθετικός προσδιορισμός στο *magnitudine*, **incredibili:** επιθετικός προσδιορισμός στο *virtute*, **corporum:** γενική κτητική στο *magnitudine*.

3. **Alius aliā de causā discedere cupiebat** = Κύρια πρόταση κρίσης.
cupiebat: ρήμα, **alius:** υποκείμενο ρήματος, **discedere:** τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα *cupiebat*, **alius:** υποκείμενο στο απαρέμφατο *discedere* (ταυτοπροσωπία), **de causā:** εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο απαρέμφατο *discedere*, **aliā:** επιθετικός προσδιορισμός στο *causa*.

4. **Nonnulli pudore adducti remanebant** = Κύρια πρόταση κρίσης.
remanebant: ρήμα, **nonnulli:** υποκείμενο ρήματος, **adducti:** επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο *nonnulli*, δηλώνει το προτερόχρονο και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα *remanebant*, **nonnulli:** υποκείμενο στη μετοχή *adducti*, **pudore:** αφαιρετική του εσωτερικού αναγκαστικού αιτίου στη μετοχή *adducti*.

5. **Hi neque vultum fingere neque lacrimas tenere poterant** = Κύρια πρόταση κρίσης.

poterant: ρήμα, **hi:** υποκείμενο ρήματος, **fingere/tenere:** τελικά απαρέμφατα ως

αντικείμενα στο ρήμα *poterant*, **hi**: υποκείμενο στα απαρέμφατα *fingerere/tenere* (ταυτοπροσωπία), **vultum**: αντικείμενο στο απαρέμφατο *fingerere*, **lacrimas**: αντικείμενο στο απαρέμφατο *tenere*.

6. abditī in tabernaculis aut suū fatum querebantur = Κύρια πρόταση κρίσης.

querebantur: ρήμα, **hi** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος, **fatum**: αντικείμενο στο ρήμα *querebatur*, **suū**: επιθετικός προσδιορισμός στο *fatum*, **abditī**: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο εννοούμενο *hi*, δηλώνει το προτερόχρονο και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου, **hi** (εννοείται): υποκείμενο στη μετοχή *abditī*, **in tabernaculis**: εμπρόθετος προσδιορισμός της στάσης σε τόπο στη μετοχή *abditī*.

7. cum familiaribus suis commune periculum miserabantur = Κύρια πρόταση κρίσης.

miserabantur: ρήμα, **hi** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος, **periculum**: αντικείμενο στο ρήμα *miserabantur*, **commune**: επιθετικός προσδιορισμός στο *periculum*, **cum familiaribus**: εμπρόθετος προσδιορισμός της κοινωνίας στο ρήμα *miserabantur*, **suis**: επιθετικός προσδιορισμός στο *familiaribus*.

8. Totis castris testamenta obsignabantur = Κύρια πρόταση κρίσης.

obsignabantur: ρήμα, **testamenta**: υποκείμενο ρήματος, **castris**: αφαιρετική του τόπου στο *obsignabantur*, **totis**: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο *castris*.

9. Horum vocibus ac timore paulatim etiam ii [...] perturbabantur = Κύρια πρόταση κρίσης.

perturbabantur: ρήμα, **ii**: υποκείμενο ρήματος, **vocibus/timore**: αφαιρετικές του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στο ρήμα *perturbabantur*, **horum**: γενική υποκειμενική στα *vocibus/timore*, **paulatim**: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο ρήμα *perturbabantur*, **etiam**: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *perturbabantur*.

10. qui rei militaris periti habebantur = Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui* (*qui, quae, quod*), η οποία έχει όρο αναφοράς το *ii*, εκφέρεται με οριστική (παρατατικού: *habebantur*), γιατί δηλώνει το πραγματικό.

habebantur: ρήμα, **qui**: υποκείμενο ρήματος, **periti**: κατηγορούμενο στο *qui*, **rei**: γενική αντικειμενική στο *periti*, **militaris**: επιθετικός προσδιορισμός στο *rei*.

ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟ ΑΙΤΙΟ

Εκφράζεται εμπρόθετα με τις προθέσεις:

1) **ob / per / propter** + αιτιατική

2) **de / ex** + αφαιρετική

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ & ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

- **exercitum:** τη δοτική ενικού
- **ingenti:** την αιτιατική πληθυντικού στο ουδέτερο γένος
- **incredibili:** τη γενική πληθυντικού στο ίδιο γένος
- **Alius:** τη δοτική ενικού στο θηλυκό γένος
- **Hi:** την ονομαστική πληθυντικού στο θηλυκό γένος
- **vultum:** τη γενική πληθυντικού
- **lacrimas:** την αφαιρετική ενικού
- **commune:** την αφαιρετική ενικού στο θηλυκό γένος
- **Totis:** τη γενική ενικού στο θηλυκό γένος
- **testamenta:** τη δοτική ενικού

3. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθένα από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους:

- **occupavit:** το α' πληθ. του ενεστώτα της οριστικής στη μέση φωνή
- **esse:** το γ' πληθ. του μέλλοντα της οριστικής
- **praedicabant:** το γ' πληθ. του μέλλοντα της οριστικής στη μέση φωνή
- **cupiebat:** το γ' πληθ. του παρακειμένου της οριστικής στην ίδια φωνή
- **poterant:** το α' πληθ. του ενεστώτα της οριστικής
- **querebantur:** το β' ενικού του ενεστώτα της οριστικής
- **miserabantur:** το γ' πληθ. του μέλλοντα της οριστικής
- **obsignabantur:** το α' πληθ. του μέλλοντα της οριστικής στην ίδια φωνή
- **habebantur:** το β' ενικού του συντελεσμένου μέλλοντα της οριστικής στην άλλη φωνή
- **perturbabantur:** το γ' πληθ. του μέλλοντα της οριστικής στην ίδια φωνή

3. **Magnus timor exercitum occupavit:** Να μετατραπεί η ενεργητική σύνταξη σε παθητική.

4. **Totis castris testamenta obsignabantur (a Romanis):** Να μετατραπεί η παθητική σύνταξη σε ενεργητική.
5. Να μετατρέψετε τους επιθετικούς προσδιορισμούς στην αντίστοιχη πρόταση:
- **magnus timor**
 - **ingenti magnitudine**
 - **incredibili virtute**
 - **commune periculum**
6. **suum fatum, familiaribus suis:** Να δηλωθεί η κτήση χωρίς αυτοπάθεια.
7. **adducti:** Να αναλύσετε τη μετοχή σε δευτερεύουσα πρόταση, εισαγόμενη με τον σύνδεσμο **cum**.
8. **Gallorum ac mercatorum, qui praedicabant:** Να συμπυχθεί η δευτερεύουσα πρόταση σε μετοχή.
9. **vocibus - timore:** Να αναδιατυπώσετε τους προσδιορισμούς της αιτίας εμπρόθετα, τον πρώτο με την πρόθεση **per** και τον δεύτερο με την πρόθεση **ex**.
10. **Nonnulli pudore adducti remanebant:** Να μετατραπεί ο ευθύς λόγος σε πλάγιος εξαρτώμενος από τη φράση **Ovidius narrat...**
11. **...qui Germanos ingenti magnitudine corporum et incredibili virtute esse praedicabant:** Να μετατραπεί ο πλάγιος λόγος σε ευθύ.

18ο Μάθημα: Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Hercules boves Geryōnis ex Hispania in eum locum adduxisse dicitur, ubi postea Romulus urbem Rōmam condidit. Prope Tiberim fluvium Hercules boves refecisse fertur et ipse de via fessus ibi dormivisse. Tum Cacus pastor, fretus viribus, boves quosdam in speluncam caudis traxit aversos. Ubi Hercules, e somno excitātus, gregem aspexit et partem abesse sensit, perguit ad proximam speluncam; sed postquam boum vestigia foras versa vidit, confūsus gregem ex loco infesto amovēre coepit. Sed bovum mugītus ex spelunca audītus Herculem convertit. Tum Cacus, vi prohibēre eum conatus, Herculis clavā interficitur.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Hercules dicitur
adduxisse boves Geryonius
ex Hispania in eum locum,
ubi postea Romulus
condidit urbem Romam.
Hercules fertur
refecisse boves
prope Tiberim fluvium
et ipse dormivisse ibi
fessus de via.
Tum Cacus pastor,
fretus viribus,
traxit caudis
in speluncam
quosdam boves aversos.
Ubi Hercules,
excitatus e somno,
aspexit gregem
et sensit abesse partem,
pergit ad proximam speluncam;
sed postquam vidit
vestigia boum
versa foras,
confusus
coepit amovere gregem
ex infesto loco.
Sed mugitus bovum
auditus ex spelunca
convertit Herculem.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο Ηρακλής λέγεται
πως οδήγησε τα βόδια του Γηρυόνη
από την Ισπανία σ' αυτόν τον τόπο,
όπου αργότερα ο Ρωμύλος
έχτισε τη Ρώμη.
Λέγεται πως ο Ηρακλής
ξεκούρασε τα βόδια
κοντά στον Τίβερη ποταμό
και πως ο ίδιος κοιμήθηκε εκεί
επειδή ήταν κουρασμένος από τον δρόμο.
Τότε ο Κάκος ο βοσκός,
έχοντας εμπιστοσύνη στις δυνάμεις (του),
έσυρε από τις ουρές
στη σπηλιά
κάποια βόδια γυρισμένα ανάποδα.
Μόλις ο Ηρακλής,
αφού σηκώθηκε από τον ύπνο,
είδε το κοπάδι
και κατάλαβε ότι έλειπε (ένα) μέρος,
κατευθύνθηκε στην πιο κοντινή σπηλιά·
αλλά, όταν είδε
τις πατημασιές των βοδιών
στραμμένες προς τα έξω,
επειδή μπερδεύτηκε,
άρχισε να απομακρύνει το κοπάδι
από τον εχθρικό τόπο.
Αλλά το μουγκρητό των βοδιών
που ακούστηκε από τη σπηλιά
γύρισε πίσω τον Ηρακλή.

Tum Cacus,	Τότε ο Κάκος,
conatus	αφού προσπάθησε
vi prohibere eum,	να τον εμποδίσει με τη βία,
interficitur clava Herculis.	σκοτώνεται από το ρόπαλο του Ηρακλή.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Hercules: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού *Hercules, Herculis*, αρσενικό γ' κλίσης (= Ηρακλής). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).** Κλίση: *Hercules, Herculis/Herculi, Herculi, Herculem/Herculen, Hercule/Hercle, Hercule.*

boves: αιτιατική πληθυντικού του ουσ. *bos, bovis*, αρσενικό γ' κλίσης (= βόδι). Κλίση: Ενικός: *bos, bovis, bovi, bovem, bos, bove.* Πληθυντικός: *boves, bovum/boum, bubus/bobus, boves, boves, bubus/bobus.*

Geryonis: γενική ενικού του ουσιαστικού *Geryon, Geryonis*, αρσενικό γ' κλίσης (= Γηρυόνης). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).** Προσοχή! Σχηματίζεται και κατά την α' κλίση: *Geryones, Geryonae, Geryonae, Geryonen/Geryonam, Geryone, Geryone.*

ex: πρόθεση + αφαιρετική (= από).

Hispania: αφαιρετική ενικού του ουσ. *Hispania-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= Ισπανία). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).**

in: πρόθεση + αιτιατική (= σε).

eum: αιτιατική ενικού, γένους αρσενικού, της οριστικής αντων. *is, ea, id* (= αυτός, -ή, -ό).

locum: αιτιατική ενικού του ουσ. *locus-i*, αρσενικό β' κλίσης (= τόπος). Προσοχή! **Το ουσιαστικό είναι ετερογενές. Πληθυντικός: loca-orum, ουδέτερο β' κλίσης (= τοποθεσίες, τιμητικές θέσεις).**

adduxisse: απαρέμφατο παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος *adduco, adduxi, adductum, adducere* (3) (= παρακινώ, οδηγώ). Προσοχή! β' ενικού προστακτικής ενεστώτα: *adduc.*

dicitur: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος *dico, dixi, dictum, dicere* (3) (= λέω) (*dicor, dictus sum, dici*). Προσοχή! β' ενικού προστακτικής ενεστώτα: *dic.*

ubi: αναφορικό τοπικό επίρρημα (= όπου).

postea: επίρρημα (= έπειτα).

Romulus: ονομαστική ενικού του ουσ. *Romulus-i*, αρσενικό β' κλίσης (= Ρωμύλος). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).**

urbem: αιτιατική ενικού του ουσ. *urbs, urbis*, θηλυκό γ' κλίσης (= πόλη). Προσοχή! Γενική πληθυντικού: *urbium.*

Romam: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού *Roma-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= Ρώμη). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).**

condidit: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος *condo, condidi, conditum, condēre (3)* (=κτίζω). **Προσοχή! Το ρήματος do ανήκει σε όλες τις περιπτώσεις στην 1η συζυγία. Όταν, όμως, είναι σύνθετο με μονοσύλλαβη πρόθεση, ανήκει στην 3η συζυγία.**

prope: πρόθεση + αιτιατική (= κοντά σε).

Tiberim: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού *Tiberis-is*, αρσενικό γ' κλίσης (= Τίβερης). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).** Κλίση: *Tiberis, Tiberis, Tiberi, Tiberim, Tiberis, Tiberi.*

fluvium: αιτιατική ενικού του ουσ. *fluvius-ii(-i)*, αρσενικό β' κλίσης (= ποτάμι).

Hercules: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού *Hercules, Herculis*, αρσενικό γ' κλίσης (= Ηρακλής).

boves: αιτιατική πληθυντικού του ουσ. *bos, bovis*, αρσενικό γ' κλίσης (= βόδι).

refecisse: απαρέμφατο παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρημ *reficio, refeci, refectum, reficēre (3*)* (= αναψύχω, ξεκουράζω) (*re + facio*).

fertur: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος *fero, tuli, latum, ferre (feror, latus sum, ferri)* (= φέρομαι, αναφέρομαι).

ipse: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, της οριστικής αντωνυμίας *ipse, ipsa, ipsum* (= ίδιος, -α, -ο).

de: πρόθεση + αφαιρετική (= για, από).

via: αφαιρετική ενικού του ουσ. *via-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= δρόμος).

fessus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του **αποθετικού** ρήματος *fatiscor, fessus sum, fessum, fatisci (3)* (= κουράζομαι).

ibi: επίρρημα (= εκεί).

dormivisse: απαρέμφατο παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος *dormio, dormivi (-ii), dormitum, dormire (4)* (= κοιμάμαι).

tum: επίρρημα (= τότε).

Cacus: ονομαστική ενικού του ουσ. *Cacus-i*, αρσενικό β' κλίσης (= Κάκος). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).**

pastor: ονομαστική ενικού του ουσ. *pastor, pastoris*, αρσενικό γ' κλίσης (= βοσκός).

fretus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *fretus, -a, -um* (= αυτός που έχει πεποίθηση, εμπιστοσύνη). **Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά.**

viribus: αφαιρετική πληθυντικού του ουσ. *vis*, θηλυκό γ' κλίσης (= δύναμη). Κλίση: Ενικός: *vis, -, -, vim, -, vi*. Πληθυντικός: *vires, virium, viribus, vires/viris, vires, viribus.*

boves: αιτιατική πληθυντικού του ουσ. *bos, bovis*, αρσενικό γ' κλίσης (= βόδι).

quosdam: αιτιατική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της **επιθετικής** αόριστης αντωνυμίας *quidam, quaedam, quoddam* (= κάποιος, -α, -ο).

in: πρόθεση + αιτιατική (= σε).

speluncam: αιτιατική ενικού του ουσ. *spelunca-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= σπηλιά).

caudis: αφαιρετική πληθυντικού του ουσ. *cauda-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= ουρά).

traxit: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος *traho, traxi, tractum, trahere* (3) (= τραβώ).

aversos: αιτιατική πληθυντικού, γένους αρσενικού, της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος *averto, averti, aversum, avertere* (3) (= στρέφω) (*avertor, aversus sum, averti*).

ubi: χρονικός σύνδεσμος (= μόλις).

Hercules: ονομαστική ενικού του ουσ. *Hercules-is*, αρσενικό γ' κλίσης (= Ηρακλής).

e: πρόθεση + αφαιρετική (= από).

somno: αφαιρετική ενικού του ουσ. *somnus-i*, αρσενικό β' κλίσης (= ύπνος).

excitatus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος *excito, excitavi, excitatum, excitare* (1) (= σηκώνω, ξυπνάω) (*excitor, excitatus sum, excitari*).

gregem: αιτιατική ενικού του ουσ. *grex, gregis*, αρσενικό γ' κλίσης (= κοπάδι).

aspexit: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος *aspicio, aspexi, aspectum, aspicere* (3*) (= παρατηρώ, εξετάζω).

et: συμπλεκτικός σύνδεσμος (= και).

partem: αιτιατική ενικού του ουσ. *pars, partis*, θηλυκό γ' κλίσης (= μέρος, τμήμα, μερίδα). *Partes, partium* = πολιτική παράταξη (ετερόσημο ουσιαστικό).

abesse: απαρέμφατο ενεστώτα του ρήματος *absum, afui, -, abesse* (= είμαι απών, απουσιάζω, λείπω).

sensit: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος *sentio, sensi, sensum, sentire* (4) (= καταλαβαίνω).

pergit: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος *pergo, perrexī, perrectum, pergere* (3) (= κατευθύνομαι προς).

ad: πρόθεση + αιτιατική (= σε).

proximam: αιτιατική ενικού, γένους θηλυκού, υπερθετικού βαθμού, του επιθέτου *prope / propior -ior -ius / proximus -a -um* (= πολύ κοντινός). (Επίρρημα: *prope / propius / proxime*).

postquam: χρονικός σύνδεσμος (= αφού).

boum: γενική πληθυντικού του ουσ. *bos, bovis*, αρσενικό γ' κλίσης (= βόδι).

vestigia: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού *vestigium-ii(-i)*, ουδέτερο β' κλίσης (= ίχνος, αποτύπωμα, πατημασιά).

foras: επίρρημα (= προς τα έξω).

versa: αιτιατική πληθυντικού, γένους ουδέτερου της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος *verto, verti, versum, vertere* (3) (= στρέφω) (*vertor, versus sum, verti*).

vidit: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος *video, vidi, visum, videre* (2) (= βλέπω).

confusus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος *confundo, confudi, confusum, confundere* (3) (= συγχέω)

(confundor, confusus sum, confundi).

gregem: αιτιατική ενικού του ουσ. *grex, gregis*, αρσενικό γ' κλίσης (= κοπάδι).

ex: πρόθεση + αφαιρετική (= από).

loco: αφαιρετική ενικού του ουσ. *locus-i*, αρσενικό β' κλίσης (= τόπος).

infesto: αφαιρετική ενικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *infestus, -a, -um* (= εχθρικός). (Παραθετικά: *infestior, -ior, -ius / infestissimus, -a, -um*).

amovere: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος **amoveo, amovi, amotum, amovēre (2)** (= απομακρύνω).

coepit: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ιδιόμορφου ρήματος **incipio, coepi, coeptum, incipere** (= άρχισα). (Δες κλίση στις γραμματικές παρατηρήσεις).

bonum: γενική πληθυντικού του ουσ. *bos, bovis*, αρσενικό γ' κλίσης (= βόδι).

mugitus: ονομαστική ενικού του ουσ. *mugitus-us*, αρσενικό δ' κλίσης (= μουγκρητό).

ex: πρόθεση + αφαιρετική (= από).

spelunca: αφαιρετική ενικού του ουσ. *spelunca-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= σπηλιά).

auditus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρημ **audio, audivi (audii), auditum, audire (4)** (= ακούω) (**audior, auditus sum, audiri**).

Herculem: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού *Hercules, Herculis*, αρσενικό γ' κλίσης (= Ηρακλής).

convertit: γ' ενικού, οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος **converto, converti, conversum, convertēre (3)** (= γυρίζω κάποιον προς τα πίσω).

tum: επίρρημα (= τότε).

Cacus: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού *Cacus-i*, αρσενικό β' κλίσης (= Κάκος).

vi: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *vis*, θηλυκό γ' κλίσης (= δύναμη).

prohibere: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος **prohibeo, prohibui, prohibitum, prohibēre (2)** (= εμποδίζω).

eum: αιτιατική ενικού, γένους αρσενικού, της οριστικής αντων. *is, ea, id* (= αυτός, -ή, -ό).

conatus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του **αποθετικού** ρήματος **conor, conatus sum, conatum, conari (1)** (= προσπαθώ).

Herculis: γενική ενικού του ουσιαστικού *Hercules-is*, αρσενικό γ' κλίσης (= Ηρακλής).

clava: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *clava-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= ρόπαλο).

interficitor: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρημ **interficio, interfeci, interfectum, interficere (3*)** (= σκοτώνω) (**interficior, interfectus sum, interfici**) .

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

pastor: πάστορας (= ιερέας) / **traho:** τρακτέρ / **grex:** αγείρω (= συγκεντρώνω) / **video:** βίζα (κάρτα που χρησιμοποιείται για οικονομικές συναλλαγές).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Hercules boves Geryonis ex Hispania in eum locum adduxisse dicitur** = Κύρια πρόταση κρίσης.

dicitur: ρήμα, **Hercules:** υποκείμενο ρήματος, **adduxisse:** ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα *dicitur*, **Hercules:** υποκείμενο στο απαρέμφατο *adduxisse* (ταυτοπροσωπία → άρση του λατινισμού), **boves:** αντικείμενο στο απαρέμφατο *adduxisse*, **Geryonis:** γενική κτητική στο *boves*, **ex Hispania:** εμπρόθετος προσδιορισμός της απομάκρυνσης από τόπο στο απαρέμφατο *adduxisse*, **in locum:** εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνηση σε τόπο στο απαρέμφατο *adduxisse*, **eum:** επιθετικός προσδιορισμός στο *locum*.

2. **ubi postea Romulus urbem Romam condidit** = Δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση, εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα *ubi*, το οποίο έχει όρο αναφοράς το *locum*, εκφέρεται με οριστική (παρακειμένου: *condidit*), γιατί δηλώνει το πραγματικό.

condidit: ρήμα, **Romulus:** υποκείμενο ρήματος, **urbem:** αντικείμενο στο ρήμα *condidit*, **Romam:** επεξήγηση στο *urbem*, **postea:** επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *condidit*, **ubi:** επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο ρήμα *condidit*.

3. **Prope Tiberim fluvium Hercules boves refecisse fertur** = Κύρια πρόταση κρίσης.

fertur: ρήμα, **Hercules:** υποκείμενο ρήματος, **refecisse:** ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο *fertur*, **Hercules:** υποκείμενο στο απαρέμφατο *refecisse* (ταυτοπροσωπία → άρση του λατινισμού), **boves:** αντικείμενο στο απαρέμφατο *refecisse*, **prope Tiberim:** εμπρόθετος προσδιορισμός του τόπου στο απαρέμφατο *refecisse*, **fluvium:** παράθεση στο *Tiberim*.

4. **ipse de via fessus ibi dormivisse** = Κύρια πρόταση κρίσης.

fertur (εννοείται): ρήμα, **ipse:** υποκείμενο ρήματος, **dormivisse:** ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο εννοούμενο *fertur*, **ipse:** υποκείμενο στο απαρέμφατο *dormivisse* (ταυτοπροσωπία → άρση του λατινισμού), **ibi:** επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο απαρέμφατο *dormivisse*, **fessus:** επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο *ipse*, δηλώνει προτερόχρονο και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο απαρέμφατο *dormivisse*, **ipse:** υποκείμενο στη μετοχή *fessus*, **de via:** εμπρόθετος προσδιορισμός του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στη μετοχή *fessus*.

5. **Tum Cacus pastor, fretus viribus, boves quosdam in speluncam caudis traxit aversos** = Κύρια πρόταση κρίσης.

traxit: ρήμα, **Cacus:** υποκείμενο ρήματος, **pastor:** παράθεση στο *Cacus*, **fretus:** επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο *Cacus*, **viribus:** αφαιρετική οργανική του μέσου στο *Cacus*, **boves:** αντικείμενο στο ρήμα *traxit*, **quosdam:** επιθετικός προσδιορισμός στο *boves*, **caudis:** αφαιρετική οργανική του μέσου στο ρήμα *traxit*, **in speluncam:** εμπρόθετος προσδιορισμός της κίνησης σε τόπο στο ρήμα *traxit*, **aversos:** επιθετική μετοχή ως επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο *boves*, **boves:** υποκείμενο στη μετοχή *aversos*, **tum:** επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *traxit*.

6. Ubi Hercules, e somno excitatus, gregem aspexit = Δευτερεύουσα χρονική πρόταση, εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *ubi*, εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*aspexit*), γιατί δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν, και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

aspexit: ρήμα, **Hercules:** υποκείμενο ρήματος, **gregem:** αντικείμενο στο ρήμα *aspexit*, **excitatus:** επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο *Hercules*, δηλώνει το προτερόχρονο και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *aspexit*, **Hercules:** υποκείμενο στη μετοχή *excitatus*, **e somno:** εμπρόθετος προσδιορισμός της κατάστασης στη μετοχή *excitatus*.

7. partem abesse sensit = Δευτερεύουσα χρονική πρόταση (συνδέεται παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο *et*), εισάγεται με τον εννοούμενό χρονικό σύνδεσμο *ubi*, εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*sensit*), γιατί δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν, και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

sensit: ρήμα, **Hercules** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος, **abesse:** ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα *sensit*, **partem:** υποκείμενο στο απαρέμφατο *abesse* (ετεροπροσωπία).

8. pergit ad proximam speluncam = Κύρια πρόταση κρίσης.

pergit: ρήμα, **Hercules** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος, **ad speluncam:** εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης σε τόπο στο ρήμα *pergit*, **proximam:** επιθετικός προσδιορισμός στο *speluncam*.

9. postquam boum vestigia foras versa vidit = Δευτερεύουσα χρονική πρόταση, εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *postquam*, εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*vidit*), γιατί δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν, και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

vidit: ρήμα, **Hercules** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος, **vestigia:** αντικείμενο στο ρήμα *vidit*, **boum:** γενική κτητική στο *vestigia*, **versa:** κατηγορηματικός προσδιορισμός στο *vestigia*, **foras:** επιρρηματικός προσδιορισμός της κίνησης προς τόπο στη μετοχή *versa*.

10. confusus gregem ex loco infesto amovere coepit = Κύρια πρόταση κρίσης. **coepit:** ρήμα, **Hercules** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος, **amovere:** τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα *coepit*, **Hercules:** υποκείμενο στο απαρέμφατο *amovere* (ταυτοπροσωπία), **gregem:** αντικείμενο απαρέμφατο *amovere*, **ex loco:** εμπρόθετος προσδιορισμός της απομάκρυνσης από τόπο στο απαρέμφατο

amovere, **infesto**: επιθετικός προσδιορισμός στο *loco*, **confusus**: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο *Hercules*, δηλώνει το προτερόχρονο και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο απαρέμφατο *amovere*, **Hercules**: υποκείμενο στη μετοχή *confusus*.

11. *bovum mugitus ex spelunca auditus Herculem convertit* = Κύρια πρόταση κρίσης.

convertit: ρήμα, **mugitus**: υποκείμενο ρήματος, **Herculem**: αντικείμενο στο ρήμα *convertit*, **auditus**: επιθετική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο *mugitus* (δηλώνει το προτερόχρονο), **ex spelunca**: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει προέλευση στη μετοχή *auditus*, **bovum**: γενική υποκειμενική στο *mugitus*.

12. *Tum Cacus, vi prohibere eum conatus, Herculis clava interficitur* = Κύρια πρόταση κρίσης.

interficitur: ρήμα, **Cacus**: υποκείμενο ρήματος, **clava**: αφαιρετική οργανική του οργάνου στο ρήμα *interficitur*, **Herculis**: γενική κτητική στο *clava*, **conatus**: επιρρηματική χρονική/αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο *Cacus*, δηλώνει το προτερόχρονο, **Cacus**: υποκείμενο στη μετοχή *conatus*, **prohibere**: τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στη μετοχή *conatus*, **Cacus**: υποκείμενο στο απαρέμφατο *prohibere* (ταυτοπροσωπία), **eum**: αντικείμενο στο απαρέμφατο *prohibere*, **vi**: αφαιρετική οργανική του τρόπου στο απαρέμφατο *prohibere*, **tum**: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *interficitur*.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ & ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

- **boves**: τη γενική πληθυντικού
- **Geryonis**: την αιτιατική ενικού
- **locum**: την αιτιατική πληθυντικού
- **pastor**: την αφαιρετική πληθυντικού
- **viribus**: την αφαιρετική ενικού
- **quosdam**: τη γενική πληθυντικού στο ίδιο γένος
- **gregem**: την ίδια πτώση του άλλου αριθμού
- **mugitus**: την αφαιρετική πληθυντικού
- **eum**: την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό στο θηλυκό γένος
- **clavā**: την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό

2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθένα από τους παρακάτω ρη-

ματικούς τύπους:

- **adduxisse:** το απαρέμφατο ενεστώτα στην ενεργητική φωνή
- **dicitur:** το γ' ενικού του μέλλοντα της οριστικής στην ίδια φωνή
- **condidit:** το β' ενικού του ενεστώτα της οριστικής στην άλλη φωνή
- **refecisse:** το γ' πληθυντικού του ενεστώτα της οριστικής στην άλλη φωνή
- **dormivisse:** το β' ενικού του μέλλοντα της οριστικής στην άλλη φωνή
- **traxit:** το β' ενικού του ενεστώτα της οριστικής στην άλλη φωνή
- **aspexit:** το γ' πληθυντικού του ενεστώτα της οριστικής στην άλλη φωνή
- **abesse:** το α' πληθυντικού του παρατατικού της οριστικής
- **vidit:** το β' ενικού του παρακειμένου της οριστικής στην ίδια φωνή
- **interficetur:** το γ' πληθυντικού του συντελεσμένου μέλλοντα της οριστικής στην άλλη φωνή

3. Να μετατραπεί η ενεργητική σύνταξη σε παθητική και το αντίστροφο:

- **Postea Romulus urbem Romam condidit**
- **Tum Cacus pastor, fretus viribus, boves quosdam in speluncam caudis traxit aversos**
- **Hercules gregem aspexit**
- **Bovum mugitus ex spelunca auditus Herculem convertit**
- **Tum Cacus Herculis clavā interficitur**

4. Να αναγνωριστούν οι προσδιορισμοί του τόπου (στάση, κίνηση, απομάκρυνση) και να μετατραπούν στις δύο άλλες περιπτώσεις:

- **ex Hispania**
- **in eum locum**
- **ad proximam speluncam**
- **ex loco infesto**

- **ex spelunca**
5. Να αναλυθούν οι παραθέσεις σε δευτερεύουσα πρόταση:
- **prope Tiberim fluvium**
 - **Cacus pastor**
6. **de via:** Να αναδιατυπώσετε τον προσδιορισμό της αιτίας με την πρόθεση **propter**.
7. **e somno excitātus:** Να αναλύσετε τη μετοχή στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση με τον σύνδεσμο **postquam**.
8. Να συμπύξετε τις παρακάτω δευτερεύουσες προτάσεις στην αντίστοιχη μετοχή:
- **Ubi Hercules, e somno excitātus, gregem aspexit [...] pergīt ad proximam speluncam**
 - **postquam boum vestigia foras versa vidit, confūsus gregem ex loco infesto amovēre coepit**
9. Να αναλύσετε τις μετοχές στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση με τον σύνδεσμο **cum**:
- **de via fessus**
 - **confūsus**
10. Να αναλύσετε τις μετοχές στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση:
- **aversos**
 - **audītus**
11. Στις παρακάτω περιπτώσεις να μετατραπεί ο πλάγιος λόγος σε ευθύ:
- **Hercules boves Geryonis ex Hispania in eum locum adduxisse dicitur**
 - **Prope Tiberim fluvium Hercules boves refecisse fertur et ipse de via fessus ibi dormivisse**
 - **...et partem abesse sensit**

19ο Μάθημα: Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑ

Marco Tullio Cicerone et Gaio Antonio consulibus, Lucius Sergius Catilina, nobilissimi generis vir sed ingenii pravissimi, contra rem publicam coniuravit. Eum clari quidam sed improbi viri consecuti erant. Catilina a Cicerone ex urbe expulsus est. Socii eius deprehensi sunt et in carcere strangulati sunt. Ab Antonio, altero consule, Catilina ipse cum exercitu suo, proelio victus, interfectus est. Gaius Sallustius tradit multos etiam milites Romanos in eadem cruentissima pugna occisos esse, multos autem graviter vulneratos esse.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Consulibus
Marco Tullio Cicerone
et Gaio Antonio,
Lucius Sergius Catilina,
vir nobilissimi generis
sed pravissimi ingenii,
coniuravit contra rem publicam.
Eum consecuti erant
quidam clari sed improbi viri.
Catilina expulsus est ex urbe
a Cicerone.
Socii eius deprehensi sunt
et strangulati sunt in carcere.
Catilina ipse cum exercitu suo,
victus proelio ab Antonio,
altero consule, interfectus est.
Gaius Sallustius tradit
multos etiam milites Romanos
occisos esse
in eadem cruentissima pugna,
multos autem
vulneratos esse graviter.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Όταν ήταν ύπατοι
ο Μάρκος Τύλλιος Κικέρωνας
και ο Γάιος Αντώνιος,
ο Λεύκιος Σέργιος Κατιλίνας,
άντρας πολύ αριστοκρατικής γενιάς,
αλλά πολύ διεστραμμένου χαρακτήρα,
συνωμότησε εναντίον της πολιτείας.
Τον είχαν ακολουθήσει
κάποιοι ένδοξοι αλλά αχρείοι άνδρες.
Ο Κατιλίνας διώχτηκε από τη Ρώμη
από τον Κικέρωνα.
Οι σύντροφοι του συνελήφθησαν
και στραγγαλίστηκαν στη φυλακή.
Ο ίδιος ο Κατιλίνας με τον στρατό του,
αφού νικήθηκε σε μάχη από τον Αντώνιο,
τον άλλο ύπατο, σκοτώθηκε.
Ο Γάιος Σαλλούστιος αναφέρει
πως πολλοί ακόμη Ρωμαίοι στρατιώτες
σκοτώθηκαν
στην ίδια φονικότατη μάχη
(και) πως πολλοί πάλι
τραυματίστηκαν βαριά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Marco Tullio Cicerone: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *Marcus-i*, αρσενικό β' κλίσης, *Tullius-ii(-i)*, αρσενικό β' κλίσης. **Προσοχή! Κλητική: *Tuli*.** *Cicero, Ciceronis*, αρσενικό γ' κλίσης (= Μάρκος Τύλλιος Κικέρωνας). **Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (singulare tantum).**

Gaio Antonio: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *Gaius-ii(-i)*, αρσενικό β' κλίσης. **Προσοχή! Κλητική: *Gai*.** *Antonius-ii(-i)*, αρσενικό β' κλίσης. **Προσοχή! Κλητική:**

Antoni (= Γάιος Αντώνιος). Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (*singulare tantum*).

consulibus: αφαιρετική πληθυντικού του ουσιαστικού *consul, consulis*, αρσενικό γ' κλίσης (= ύπατος).

Lucius Sergius Catilina: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού *Lucius-ii(-i)*, αρσενικό β' κλίσης **Προσοχή!** **Κλητική: Luci. Sergius-ii(-i)**, αρσενικό β' κλίσης. **Προσοχή!** **Κλητική: Sergi. Catilina-ae**, αρσενικό α' κλίσης (= Λεύκιος Σέργιος Κατιλίνας). Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (*singulare tantum*).

nobilissimi: γενική ενικού, γένους ουδετέρου, υπερθετικού βαθμού, του τριτόκλιτου επιθέτου *nobilis, -is, -e* (= αριστοκρατικός). (Παραθετικά: *nobilior, -ior, -ius / nobilissimus, -a, -um*).

generis: γενική ενικού του ουσιαστικού *genus, generis*, ουδέτερο γ' κλίσης (= γένος, καταγωγή).

vir: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού *vir, viri*, αρσενικό β' κλίσης (= άνδρας).

sed: αντιθετικός σύνδεσμος (= αλλά).

ingenii: γενική ενικού του ουσιαστικού *ingenium-ii(-i)*, ουδέτερο β' κλίσης (= πνεύμα, χαρακτήρας).

pravissimi: γενική ενικού, γένους ουδετέρου, υπερθετικού βαθμού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *pravus, -a, -um* (= διεστραμμένος). (Παραθετικά: *pravior, -ior, -ius / pravissimus, -a, -um*).

contra: πρόθεση + αιτιατική (= εναντίον).

rem publicam: αιτιατική ενικού του ουσ. *res, rei*, θηλυκό ε' κλίσης (= πράγμα), αιτιατική ενικού του ουσιαστικού *publica-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= πολιτεία).

coniuravit: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρήματος ***coniuro, coniuravi, coniuratum, coniurare (1)*** (= συνωμοτώ).

eum: αιτιατική ενικού, γένους αρσενικού, της οριστικής αντων. *is, ea, id* (= αυτός, -ή, -ό).

clari: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *clarus, -a, -um* (= ένδοξος). (Παραθετικά: *clarior, -ior, -ius / clarissimus, -a, -um*).

quidam: ονομαστική πληθυντικού γένους αρσενικού της επιθετικής αόριστης αντωνυμίας *quidam, quaedam, quoddam* (= κάποιος, -α, -ο).

improbi: ονομαστική πληθυντικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *improbus, -a, -um* (= αχρείος). (Παραθετικά: *improbior, -ior, -ius / improbis-simus, -a, -um*).

vir: ονομαστική πληθυντικού του ουσ. *vir, viri*, αρσενικό β' κλίσης (= άνδρας).

consecuti erant: γ' πληθυντικού οριστικής υπερσυντελικού μέσης φωνής του αποθετικού ρήμ. ***consequor, consecutus sum, consecutum, consequi (3)*** (= ακολουθώ).

Catilina: ονομαστική ενικού του ουσ. *Catilina-ae*, αρσενικό α' κλίσης (= Κατιλίνας). Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (*singulare tantum*).

a: πρόθεση + αφαιρετική (= από).

Cicerone: αφαιρετική ενικού του ουσ. *Cicero-onis*, αρσενικό γ' κλίσης (= Κικερών).

νας). Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (*singulare tantum*).

ex: πρόθεση + αφαιρετική (= από).

urbe: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *urbs, urbis*, θηλυκό γ' κλίσης (= πόλη).

expulsus est: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος **expello, expuli, expulsus, expellere (3)** (= διώχνω) (*expellor, expulsus sum, expelli*).

socii: ονομαστική πληθυντικού του ουσ. *socius-ii*, αρσενικό β' κλίσης (= σύντροφος). **Προσοχή!** Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει δεύτερο συνηρημένο τύπο στη γενική του ενικού.

eius: γενική ενικού, γένους αρσεν., της οριστικής αντων. *is, ea, id* (= αυτός-ή-ό).

deprehensi sunt: γ' πληθυντικού οριστικής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος **deprehendo, deprehendi, deprehensum, deprehendere (3)** (= συλλαμβάνω) (*deprehendor, deprehensus sum, deprehendi*).

et: συμπλεκτικός σύνδεσμος (= και).

in: πρόθεση + αφαιρετική (= σε).

carcere: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *carcer, carceris*, αρσενικό γ' κλίσης (= φυλακή). **Carceres, carcerum** = αφετηρία του υποδρόμου (ετερόσημο ουσιαστικό).

strangulati sunt: γ' πληθυντικού οριστικής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος **strangulo, strangulavi, strangulatum, strangulare (1)** (= στραγγαλίζω) (*strangulor, strangulatus sum, strangulari*).

Antonio: αφαιρετική ενικού του ουσ. *Antonius-ii(-i)*, αρσενικό β' κλίσης (= Αντώνιος). **Προσοχή! Κλητική: Antoni.** Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (*singulare tantum*).

altero: αφαιρετική ενικού, γένους αρσενικού, του αντωνυμικού επιθέτου *alter, altera, alterum* (= άλλος, -η, -ο από δύο άτομα). (Δες κλίση στις Γραμματικές Παρατηρήσεις).

consule: αφαιρετική ενικού του ουσ. *consul, consulis*, αρσενικό γ' κλίσης (= ύπατος).

Catilina: ονομαστική ενικού του ουσ. *Catilina-ae*, αρσεν. α' κλίσης (= Κατιλίνας).

ipse: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, της οριστικής αντωνυμίας *ipse, ipsa, ipsum* (= ίδιος, -α, -ο).

cum: πρόθεση + αφαιρετική (= με).

exercitu: αφαιρετική ενικού του ουσ. *exercitus-us*, αρσενικό δ' κλίσης (= στρατός). **Προσοχή! Δοτική ενικού: exercitui/exercitu.**

suo: αφαιρετική ενικού, γένους αρσενικού, της κτητικής αντωνυμίας γ' προσώπου (για έναν κτήτορα) *suus, sua, suum* (= δικός, -ή, -ό του).

proelio: αφαιρετική ενικού του ουσ. *proelium-ii(-i)*, ουδέτερο β' κλίσης (= μάχη).

victus: ονομαστική ενικού, γένους αρσενικού, της μετοχής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος **vinco, vici, victum, vincere (3)** (= νικώ) / *vincor, victus sum, vinci*.

interfectus est: γ' ενικού οριστικής παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος **interficio, interfeci, interfectum, interficere (3*)** (= σκοτώνω) (*interficior, interfec-*

tus sum, interfici). Προσοχή! β' ενικού προστακτικής ενεστώτα: **interfice.**

Gaius Sallustius: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού *Gaius-ii(-i)*, αρσενικό β' κλίσης (= Γάιος). Προσοχή! Κλητική: **Gai, Sallustius-ii(-i)**, αρσενικό β' κλίσης (= Σαλλούστιος). Προσοχή! Κλητική: **Sallusti.** Το ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό αριθμό (*singulare tantum*).

tradit: γ' ενικού οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος **trado, tradidi, traditum, tradĕre (3)** (= παραδίδω, αναφέρω).

multos: αιτιατική πληθυντικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *multi, -ae, -a* (= πολλοί). (Παραθετικά: **plures, -es, -a / plurimi, -ae, -a**). (Επίρρημα: **multum / plus / plurimum**).

etiam: συμπλεκτικός σύνδεσμος (= ακόμα, επιπλέον).

milites: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού *miles, militis*, αρσενικό γ' κλίσης (= στρατιώτης).

Romanos: αιτιατική πληθυντικού, γένους αρσενικού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *Romanus, -a, -um* (= ρωμαϊκός). Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά.

in: πρόθεση + αφαιρετική (= σε).

eadem: αφαιρετική ενικού, γένους θηλυκού, της οριστικής αντωνυμίας *idem, eadem, idem* (= ο ίδιος, -α, -ο).

cruentissima: αφαιρετική ενικού, γένους θηλυκού, υπερθετικού βαθμού, του δευτερόκλιτου επιθέτου *cruentus, -a, -um* (= φονικός, αιματηρός). (Παραθετικά: *cruentior, -ior, -ius / cruentissimus, -a, -um*).

pugna: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού *pugna-ae*, θηλυκό α' κλίσης (= μάχη).

occisos esse: απαρέμφατο παρακειμένου μέσης φωνής του ρήματος **occido, occidi, occisum, occidĕre (3)** (=σκοτώνω) (**occidor, occisus sum, occidi**).

autem: αντιθετικός σύνδεσμος (= πάλι, εξάλλου).

graviter: επίρρημα (= βαριά). (Παραθετικά: *gravius, gravissime*).

vulneratos esse: απαρέμφατο παρακειμένου μέσης φωνής του ρ. **vulnero, vulneravi, vulneratum, vulnerare (1)** (= τραυματίζω) (**vulneror, vulneratus sum, vulnerari**).

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΛΕΞΕΩΝ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

generis: απόγονος / **pravus:** μπράβος / **alter:** έτερος (= άλλος) / **rem:** ρεαλισμός / **strangulati:** στραγγαλισμός / **milites:** μιλιταρισμός / **cruentissima:** κρέας.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Marco Tullio Cicerone et Gaio Antonio consulibus, Lucius Sergius Catilina, nobilissimi generis vir sed ingenii pravissimi, contra rem publicam coniuravit** = Κύρια πρόταση κρίσης.

coniuravit: ρήμα, **Lucius Sergius Catilina:** υποκείμενο ρήματος, **vir:** παράθεση στο *Lucius Sergius Catilina*, **generis/ingenii:** γενικές της ιδιότητας στο *vir*, **nobilissimi:**

επιθετικός προσδιορισμός στο *generis*, **pravissimi**: επιθετικός προσδιορισμός στο *ingenii*, **Marco Tullio Cicerone et Gaio Antonio consulibus**: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιόμορφη αφαιρετική απόλυτη, **Marco Tullio Cicerone et Gaio Antonio**: «υποκείμενα», **consulibus**: κατηγορηματικός προσδιορισμός στα *Marco Tullio Cicerone / Gaio Antonio*, **contra rem publicam**: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει εχθρική διάθεση ή ενέργεια ή το εναντίον στο ρήμα *coniuravit*.

2. Eum clari quidam sed improbi viri consecuti erant = Κύρια πρόταση κρίσης.

consecuti erant: ρήμα, **viri**: υποκείμενο ρήματος, **eum**: αντικείμενο στο ρήμα *consecuti erant*, **clari/quidam/improbi**: επιθετικοί προσδιορισμοί στο *viri*.

3. Catilina a Cicerone ex urbe expulsus est = Κύρια πρόταση κρίσης.

expulsus est: ρήμα, **Catilina**: υποκείμενο ρήματος, **a Cicerone**: εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο ρήμα *expulsus est*, **ex urbe**: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει απομάκρυνση στο ρήμα *expulsus est*.

4. Socii eius deprehensi sunt = Κύρια πρόταση κρίσης.

deprehensi sunt: ρήμα, **socii**: υποκείμενο ρήματος, **eius**: γενική κτητική στο *socii*.

5. in carcere strangulati sunt = Κύρια πρόταση κρίσης.

strangulati sunt: ρήμα, **socii** (εννοείται): υποκείμενο ρήματος, **in carcere**: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο ρήμα *strangulati sunt*.

6. Ab Antonio, altero consule, Catilina ipse cum exercitu suo, proelio victus, interfectus est = Κύρια πρόταση κρίσης.

interfectus est: ρήμα, **Catilina**: υποκείμενο ρήματος, **ipse**: επιθετικός προσδιορισμός στο *Catilina*, **cum exercitu**: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει συνοδεία στο ρήμα *interfectus est*, **suo**: επιθετικός προσδιορισμός στο *exercitu*, **victus**: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο *Catilina*, δηλώνει το προτερόχρονο και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *interfectus est*, **Catilina**: υποκείμενο μετοχή *victus*, **proelio**: αφαιρετική οργανική του μέσου στη μτχ. *victus*, **ab Antonio**: εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στη μετοχή *victus*, **consule**: παράθεση στο *Antonio*, **altero**: επιθετικός προσδιορισμός στο *consule*.

7. Gaius Sallustius tradit multos etiam milites Romanos in eadem cruentissima pugna occisos esse, multos autem graviter vulneratos esse = Κύρια πρόταση κρίσης.

tradit: ρήμα, **Gaius Sallustius**: υποκείμενο ρήματος, **occisos esse**: ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα *tradit*, **vulneratos esse**: ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα *tradit*, **milites**: υποκείμενο στα απαρέμφατα *occisos esse - vulneratos esse* (ετεροπροσωπία), **multos/Romanos**: επιθετικοί προσδιορισμοί στο *milites*, **in pugna**: εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου στο απαρέμφατο *occisos esse*, **eadem/cruentissima**: επιθετικοί προσδιορισμοί στο *pugna*, **graviter**: επιρρηματικός προσδιορισμός τρόπου στο απαρέμφατο *vulneratos esse*.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ & ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

- **consulibus:** τη γενική πληθυντικού
- **generis:** την αιτιατική ενικού
- **vir:** την αιτιατική ενικού
- **Eum:** την αφαιρετική πληθυντικού στο ίδιο γένος
- **urbe:** τη γενική πληθυντικού
- **carcere:** τη αιτιατική ενικού
- **ipse:** την αιτιατική πληθυντικού στο ουδέτερο γένος
- **proelio:** τη γενική ενικού
- **milites:** την αφαιρετική πληθυντικού
- **eadem:** την γενική πληθυντικού στο ίδιο γένος

2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθένα από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους:

- **coniuravit:** το γ' ενικού του υπερσυντελικού της οριστικής στη μέση φωνή (να ληφθεί υπόψη το υποκείμενο του ρήματος)
- **consecuti erant:** το β' ενικού του μέλλοντα της οριστικής
- **expulsus est:** το β' ενικού του παρατατικού της οριστικής στην άλλη φωνή
- **deprehensi sunt:** το απαρέμφατο παρακειμένου στην ίδια φωνή (να ληφθεί υπόψη το υποκείμενο του ρήματος)
- **strangulati sunt:** το απαρέμφατο συντελεσμένου μέλλοντα στην ίδια φωνή (να ληφθεί υπόψη το υποκείμενο του ρήματος)
- **victus:** το γ' πληθυντικού του υπερσυντελικού της οριστικής στην ενεργητική φωνή
- **interfectus est:** το α' ενικού του συντελεσμένου μέλλοντα της οριστικής στην άλλη φωνή
- **tradit:** το απαρέμφατο παρακειμένου στην ίδια φωνή
- **occisos esse:** το απαρέμφατο συντελεσμένου μέλλοντα στην ίδια φωνή (να ληφθεί υπόψη το υποκείμενο του ρήματος)

- **vulneratos esse:** το γ' πληθυντικού του μέλλοντα της οριστικής στην ίδια φωνή
3. Να μετατραπεί η παθητική σύνταξη σε ενεργητική:
 - **Catilina a Cicerone ex urbe expulsus est**
 - **Ab Antonio, altero consule, Catilina ipse cum exercitu suo, proelio victus, interfectus est**
 4. **Lucius Sergius Catilina, nobilissimi generis vir sed ingenii pravissimi:** Να μετατραπεί η παράθεση σε δευτερεύουσα πρόταση.
 5. **cum exercitu suo:** Να δηλωθεί η κτήση χωρίς αυτοπάθεια.
 6. **Socii eius:** Να δηλωθεί η κτήση με αυτοπάθεια.
 7. **Marco Tullio Cicerone et Gaius Antonio consulibus:** Να αναλυθεί η μετοχή στην αντίστοιχη πρόταση με τον σύνδεσμο **cum**.
 8. **proelio victus:** Να αναλυθεί η μετοχή στην αντίστοιχη πρόταση με τον σύνδεσμο **postquam**.
 9. **in carcere:** Να αναγνωριστεί ο προσδιορισμός του τόπου (στάση, κίνηση, απομάκρυνση) και να μετατραπεί στις δύο άλλες περιπτώσεις.
 10. **Socii eius deprehensis sunt et in carcere strangulati sunt:** Να μετατραπεί ο ευθύς λόγος σε πλάγιος εξαρτώμενος από τη φράση **G. Sallustius tradit...**
 11. **Gaius Sallustius tradit multos etiam milites Romanos in eadem cruentissima pugna occisos esse, multos autem graviter vulneratos esse:** Να μετατραπεί ο πλάγιος λόγος σε ευθύ.

